

МОРЕ і МУШЛЯ

CREAET SPERA

МОРЕ І МУШЛЯ

АНТОЛОГІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

**ПЕРЕКЛАДИ
М. ОРЕСТА**

—oOo—

diasporiana.org.ua

ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ

1959

МЮНХЕН

MEER UND MUSCHEL

ANTHOLOGIE
EUROPEISCHER DICHTUNG

ÜBERTRAGUNGEN von M. OREST

Обкладинка: А. Вагнер

З ІТАЛІЙСЬКИХ ПОЕТІВ

Гвідо Кавальканті

1255 - 1300

*
* *
*

О хто вона, що йде, щоб очі дивувати,
Що будить в я́сному повітрі трепетання?
Вона веде Любов — і ронить грудь зідхання,
Бо все багатство слів тут мовкне, небагате.

Душе, як погляди її знести б могла ти?
Любові втіленій не можу скласти дань я!
Так вабить скромністю ця незрівнянна паня,
Що кожну мусів би, здається, гнів поняти.

Мій Боже, як повім про всі її принади!
Поклін їй віддають похвальні всі чесноти,
Являє в ній краса свій вицвіт і богиню.

Чи знав наш дух таку високу благостиню?
І сил у нас нема, щоб чар цей побороти:
Весь ум наш перед ним — без влади і без ради.

Данте Аліґ'єрі

1265 - 1321

ДО ДАЛЕКОЇ ПАНІ

В убранні вісниці, яка багата
На розум, поспішай, моя балядо,
До пані гарної — і як нерадо
Живу я, розкажи їй, о крилата.

Скажи: для мене радістю всією
Була її приява янголина;
В'нок бажань тоді ці очі мали.
Але тепер, в терпкій розлуці з нею,
Отьмарює їх острах і кончина,
Гірляндами страждання їх опали.
Куди, нещасний, погляд свій зів'ялий
Скерую, щоб його обвеселити?
Потіх від неї виблагай мені ти,
Без них — умру я. О, спіши, крилата!

КАНЦОНА З «VITA NUOVA»

Як тільки я, нещасний, спогадаю,
Що я ніколи пані
Не зриму, в душі моїй німотній
Громадиться палючий біль без краю
При мислі цій скорботній,
І я кажу: «Душе, чому в незнані
Краї не йдеш ти? Муки безнастанні
В цім світі, що тобі він ненависний,
Лиш страх тобі несуть і самотину». —
Тоді я зву кончину,
Як відпочинок любий, благовісний,
І тоскно мовлю: «Йди мене забрати!»
І заздрю мертвим: уділ їх — багатий.

І кожне полонить мое зідхання
Ця туга нездужала,
Що смерти прагне завжди і всякчасно.
Летять до неї всі мої бажання
Від дня, як пані ясна
Її жорстокість на собі спізнала:
Бо мила врода пані, розбуяла
Внизу, відколи тут її немає,
Велично сяє в небесах святою,
Духовою красою,
Любови повна, янголів вітає
І їх високий дух вкидає в подив:
Чар неземний її облагородив.

ЧОТИРИ СОНЕТИ З «VITA NUOVA»

*

* *

В її очах — любови дар багатий,
І гарне все, де погляди свої
Вона кладе; від привітань її
Трепече кожен в почутті затрати.

Він, голову схиливши, мре, понятий
Вагою вад, і знає: де раї,
Там никнуть гнів і гордих дум рої.
Як міг би я, пані, їй почесть дати!

Блажен, хто вперше зрить її лице;
Тому, хто чує, як вона мовляє,
П'янлива в серці ніжність постає.

Яка вона, всміхаючись, — мое
Не схопить мислення, і слів немає:
Таке нове і красне чудо це.

*

* *

Коли вона вітається, — скажіте,
Чи є шляхетність більша в світі цім?
І кожен вітаний стає німим,
На неї він не важиться глядіти.

І хва́ли не перестають бриніти
Їй, скромній і благозичливій; всім
Вона здається чудом неземним,
Яке прийшло в юдолі цій яснити.

І весь її принадний обичай
Породжує у серці чар верховний —
Лиш той, хто упивався ним, живе.

І ніби подих з уст її пливе
Без меж солодкий і любови повний,
Що в душу йде і каже їй: «Зідхай!»

* *
* *

Зрить досконало все своє спасіння,
Хто зрить мою межі панями пані;
Вони за знак її благовоління
Творцєві мають скласти вдячні дані.

Її краса така в своїм світінні,
Що заздрощі цим жонам є незнані —
Краса їм поруч каже йти в одинні
Любови, вірности і обаяні.

Всіх робить скромними її поява,
При ній приемність в кожному проступає,
Всім гідности вона дарує шати.

І сіє владний чар її постава:
Ніхто її інакше не згадає,
Щоб в розкоші любовній не зідхати.

Над сферу, що найдальший креслить круг,
В моїм поставши серці, йде зідхання;
Любов, вщепивши серцеві пізнання
Нове, збудила в нім до горніх рух.

І там моє зідхання, повне скрух,
Зрить пані; там їй чинять шанування,
Вона сіяє, і її сіяння
Чарує і п'янить мандрівний дух.

І так про це він тонко серцю мовить,
Що я не розумію; тайну ловить
Проте жадібно серце самітне.

Рече про ту пречарівну він притчі,
І все, о дорогі пані, ясне,
Коли ім'я він каже: Беатріче.

Франческо Петрарка

1304 - 1374

**З СОНЕТІВ НА ЖИТТЯ І НА СМЕРТЬ
МАДОННИ ЛЯВРИ**

*
* *
*

Благословенні місяць, день і рік,
Пора, година, край, містина мила,
Коли краса її очей сп'янила
Мене і став я бранцем їх повік.

Благословенні: біль, що в душу вник,
Що об'явилась ним Ерота сила,
Лук і стріла, що серце проразила,
І рана, що пройшла в його тайник.

Благословенні всі рази, коли я
Ім'я моєї пані називав,
Мої зідхання, порив, плач і мрія.

Благословенні і рядки, що склав
Я їй на честь, і думка моя: до неї
Вона іде, до неї, однієї.

*

*

*

Коли любов, схиливши зір, нетлінне
Збирає дихання в одно зідхання
І перетворює його в звучання
Ясне, благає, небесне, янголине,

Мое все серце так розкішно гине,
І так нуртують мислі і бажання,
Що мовлю я: «О мите, будь остання,
Якщо такої гідний я кончини!»

Але той голос, що в його я волі,
Спинає душу, відійти готову:
Його впиваючи, вона блаженна.

І знов живу я, і моєї долі
Нить то вкоротить, то розгорне знову
Вона, що межи нас, небес сирена.

*

*

*

Є звірі: сонця блиск їх зносить зір,
І звірі є, що світла дар багатий
Для них засильний, щоб його прийняти —
Підходить вечір їм і тіней мир.

Є також інші: їх жене в простір
Назустріч сяєву порів крилатий,
Хоч згубну міць його їм дано знати.
Подібний я до них, я — бідний звір.

Моєї пані світла не знесу я
І чую, що шукатиму я все
Похмурих місць і пізньої доби.

Сліз очі повняться, і біль їх жалить;
І все ж іду я на наказ судьби
До сонця, що мене — я знаю — спалить.

*
* *
*

Хто чуд жаден, які дійснять природа
І небо, хай приходить подивляти
Світило це, для світу забагате:
Сліпий бо світ, чужа йому чеснота.

Хай він спішить, бо не триває врода,
Гне ліпших смерть, а злим дає стояти,
І та, що ждуть її богів палати, —
Вона мине, прекрасна ця істота.

Побачить він, прийшовши своєчасно,
Співміру гожу всіх дарів і чарів,
У ній, єдиній, явлену велично.

І скаже він, що я віршую празно,
Що надмір сяєва мій ум потьмарив, —
А прийде пізно — плакатиме вічно.

*
* *
*

Зефір життя вертає красноденне —
Траву на запахуці оболоні,
Первоцвіти то білі, то червоні
І щебет Прогни з горем Філомени.

Сміються луки, небо знов надхненне,
Зевс радий радістю своєї доні,
Все на землі, в повітрі, в воднім лоні
Кохання знати хоче знов, блаженне.

А я, нещасний? Тяжчі ще зідхання
В мое вернулись серце; ключ від нього
Вона взяла на небо в мить розстання.

Все: цвіт і птиці голосу дзвінкого,
І коло дам достойних упадання
Мені — пустеля, повна звіру злого.

*
* *
*

Як тужить соловей в цій тишині
По любій подрузі чи по дитині!
Його жалі побожні, зазивні
Так ніжно ллються в небі і в долині.

Зо мною всю він ніч. Його пісні
Говорять про моєї долі тіні;
Я каюсь: бо не вірилось мені,
Що смерті злій підвладні і богині.

Не мудрий той, хто певним жити звик!
Хто б думав перстю бачити земною
Цих двоє сонць і світла їх потік?

Мій лютий жереб вирок свій прорік,
Щоби спізнав я, зрошений сльозою:
Істотам любленим — недовгий вік.

*
* *
*

Всі ангели і духи всі верховні,
Коли прийшла до горньої господи
Мадонна, всі благої насолоди
І захватів були побожних повні.

«О, що за чар і сяєва сановні! —
Вони казали, — цвіт такої вроди
Вже від віків не зносився в висоти,
Землі лишивши падоли гріховні».

Вдоволена оселею новою,
Вона найдосконаліших з собою
Порівнює, але глядить часами

Назад; я бачу в погляді чекання
І лину в небеса всіма думками:
«О, не барись!» — звучить її прохання.

Торквато Тассо

1544 - 1595

ДО ГЕРЦОГІНИ З УРБІНО

Мов роза, в віці ніжному була ти,
Яка, хоча навколо — світла море,
Лице ховає в листя непрозоре,
Занадто соромлива, щоб буяти.

Але з земним тебе не порівняти!
Ні, ти була подібна до Аврори,
Що росить золотом поля і гори
І небо радує блакитношате.

І вік тебе не кривдить менше ніжний,
Бо ти затьмиш — в твоєму навіть будні —
І діву молоду, краси обранку.

Розкрився квіт, і аромат він пишний
Розточує — і сонце ополудні
Горить яскравіше, ніж сонце ранку.

ФРАГМЕНТ З ПОЕМИ
«ВИЗВОЛЕНИЙ ЄРУСАЛИМ»

(Пісні ХХ-ої строфи 137-144)

Свій царський стяг, неславою окритий,
Зрить проводир єгипетських дружин,
Він бачить, що Готфрідів меч неситий
Вже Рімедонові приніс безчасний скін,
Сонм воїнства свого він зрить розбитий
І знає: прийде і йому загин —
Але не хоче смерті він низької,
Він хоче впасти в славному двобої.

І в мислі цій коневі він остроги
Дає і на вождя, Готфріда, мчить;
Не перепинить жоден меч дороги
Шаленому, що ще здаля кричить:
«Страшися, о Готфріде, перемоги!
Нехай ця мить — моя остання мить,
Нехай — але і ти впадеш сьогодні
Зо мною разом в небуття безодні».

І от мужі свої списи схилили
До бою. Франкському вождеві щит
Єгипетське коп'є розбило сміле
І ліву руку ранило. Готфрід
Проте не тратить мужности і сили:
Ударом, що йому б позаздрив цвіт
Лицарства, збив противника з сідла він;
Ще удар — і гине той, безславен.

Так вік скінчив свій Емірен зухвалий.
Готфрід жене поган — і враз спинив
Коня: в крові, на силах підупалий
Цар Альтамор меча уламком вів
Упертий, марний бій проти навали
Ста смертоносних лицарських списів.
Вождь крикнув: «Воїни, спустіте зброю!
У бран тебе Готфрід бере, герою!»

І той, нездатний духом підхилятись,
Що відав тільки дар удач і слав,
Почувши імено, яке промчатись
Всіма краями встигло, відказав
Звитязцеві: «Готовий я піддатись;
Ти варт цього» — і меч йому віддав
З словами: «Ця подуга, окрім чести,
Тобі і злото має ще принести,

«Бо від моєї вірної дружини
За мене прийде викуп дорогий».
Готфрід йому: «Небесні височини
На інше скерували порив мій.
Скарби, що їх дали тобі країни
Твої, зостануться в руці твоїй,
Я золота за кров не потребую,
Я — воїн, я воюю, не торгую».

І бранця оточивши сторожами,
В погоню мчиться він: бо за вали
Тікали мусулмани. За валами
Вони проте рятунку не знайшли.
Вже франки в таборі; разять мечами,

Потоки крові мутно попливли,
Під копитом здобича красна гине,
І падають останні сарацини.

Так переміг Готфрід. І вої многі
Він ще за дня у визволене ввів
Священне місто, де ступали ноги
Спасителя, де Бог наш опочив,
І, панцера не скинувши, пороги
Переступив він храму всіх віків,
І, кроткий, на стіні повісив зброю,
І впав перед гробницею святою.

Джакомо Леопарді

1798 - 1837

ВЕЧІР ПІСЛЯ СВЯТА

Ясна і кротка ніч, не дише вітер;
Спокійне сяйво місяця лягло
На кожен дах і сад — і в далині
Розкрило кожну гору. Заніміли
Дороги всі, о пані, і від вікон
Спливає скудне світло лямп нічних.
В своїх покоях тихих ти лежиш,
Понята добрим сном; турбота жадна
Тебе не мучить — і не знаєш ти,
Яку ти рану завдала мені.
Ти спиш, — а я хотів би небо це,
Таке зичливе з вигляду, вітати
І древною, всемогутню цю природу,
Що для страждань мене створила. Мова
Її була до мене: «Сподіватись
Тобі не вільно, сподіватись навіть,
І блиск твоїх очей — він слізний буде».

Цей день був святом. По його розвагах
Ти спочиваєш і, можливо, сниш,
Скільком подобалася ти і скільки
Подобалось тобі — а я не мислю,
Щоб ти мене згадала лиш. Питаюсь,

Як довго ще я проживу; на землю
Я падаю, кричу, тремчу. О дні,
Жахливі в віці юному!

З дороги

Доноситься до мене спів самотній
Ремісника, що по забаві, пізно
Вертається в свою убогу хату,
І біль мое стискає серце люто
На думку, що минає все на світі
Сливе без знаку: ось минуло свято,
І вслід за святом будній день надходить,
І пориває за собою час
Діла людей. Де голос наших предків
Преславних, де держава сильна Риму
І зброя, і нестримний гуд, що звучно
Котився суходолом і морями?
Скрізь мир і тиша, все земля забрала,
І вигасла про все це мова людська.
В дитиннім віці ще, коли нам свято
Таке жадане, по його відході
Ще довго я на подушці лежав,
Сумний, без сну — і пізньої доби
Спів, що доносився з доріг нічних
І завмирав поволі в далині,
Стискав мені тим самим болем серце.

БЕЗКОНЕЧНЕ

Любив я завжди цей самотній горб
І чагарі, які від ока криють
Значну частину обріїв далеких.
Коли я тут сиджу, в моїй уяві

Встають: безмежний простір, що по той бік
Кущів, надлюдська тиша і найглибший
Спокій — моему серцю майже страшно.
Шум вітру чуючи в чагарнику,
Я просторів порівнюю мовчання
З цим голосом: я думаю про вічне,
Про час померлий і про час живий
І в звук його вслухаюся. Так тоне
В цій безконечності вся мисль моя,
І любо гинути мені в цім морі.

ДО МІСЯЦЯ

О милий місяцю, мені згадалось,
Як рік тому я, повен муки, вийшов
На горб цей, щоб на тебе подивитись:
Як і тепер, над лісом ти звисав,
Його всього освітлюючи ясно.
Але крізь сльози, що тоді мої
Обтяжували віі, я побачив
Лице твое туманним і тремтливим,
Бо горе повило мое життя,
Як повиває і тепер, і зміни
Не буде, милий місяцю. І все ж
В колишній біль мені вертатись любо
Сумною думкою і вік його
Лічити. О, як солодко за юні,
Коли надія довгу стелить путь,
А пам'ять — закоротка, спогадати
Про речі, що в минулім потонули,
Хоч горе крушить і триває мука.

ДО СЕБЕ САМОГО

О серце стомлене, спочинеш ти
Навік. Омана вигасла остання,
Що в неї вірив я. По ній. І добре:
З оман усіх привабливих не тільки
Надія вмерла — вмерло і бажання.
Спокою! Досить билось ти. Ніщо
Не варт твоїх ударів, і не гідна
Зідхань земля. Гірким
І прикрим є життя,
Не іншим, і сміття
Наш світ. Стихай. Відбудь
Востанне розпач. Тільки умирання —
І поза ним дарів ніяких інших
Нам доля не дала. І я гордую
Тобою, о природо, люта сило,
Що на погибель всім пануєш тайно,
Всемарносте безмежна!

ДО СІЛЬВІЇ

Чи, Сільвіє, спогадуєш ти ще
Своє життя погасле,
Коли краса сіяла
В твоїх очах, радіючих і бистрих,
І на пороги зрілости своєї
Обачно ти ступала?

Лунали у кімнатах
І по садах, тишинами понятих,
Твої пісні всякчасні,
Коли, при хатній ти роботі, пильна,

Сиділа — і раділа мрії власній
Про дні майбутні, золоті і щасні.
Так день минав твій. Травень був надворі,
І травень плів пахуче і квітчасто.

І залишав я часто
Науку милу і поважні книги,
Яким я молодість віддав і часть
Себе самого кращу — і з балкона
Я прислухався до твоїх пісень,
До їх живого звуку,
І зір скеровував на бистру руку,
Що полотно старанно вишивала.
Погожі небеса я споглядав,
Сади і вулиці, всі в сонці, море
І мрійні, дальні гори.
Язик не скаже людський,
Що в серці відчував я.

О Сільвіс, які солодкі мислі,
Які були солодкі сподівання,
Як легко вірилося в існування
І в долю людську нам!
І як згадаю я про все колишне,
Мене чуття гнітить
Гірке і безпотішне,
І давнє горе знов мене болить.
Чому, чому, природо,
Не держишся того, що обіцяєш?
Чому дітей своїх
Обманюєш так тяжко?

Зима ще не прибила трав блідих,
Як, здолана сухотами, померла

Ти, ніжна. Цвіту юности своєї
Не зріла ти; тебе
Не приголубила хвала утішна
Тут — чорним кучерям твоїм, а там —
Твоїм невинним, люблячим очам,
І з подругами ти не говорила
У свято про кохання.

Тож і мое вповання,
Солодке, згасло; доля і мені
Відмовила в дарах,
Належних рокам молодим. Як сталось,
Що відійшла, що відійти могла ти,
О любя подруго моєї юні,
Моя, сльозами зрошена надіє!
І що цей світ? Що мають означати
Любов і радість, вчинки і події,
Що ми про них так часто розмовляли?
І це є жереб людський?
Розкрився справжній зміст його — і ти
Упала, бідна — і здаля рукою
Показуєш мені на смерть холодну
З могилою нагою.

СПОКІЙ ПІСЛЯ БУРІ

Уже минула буря;
Я чую, як радіють птиці; квочка
Підносить гострий голос
Посеред вулиці. Понад горою
Уже помітно ясноту чудову;
Земля свобідна знову,

І синьо зарізьбилася ріка.
Радіє кожне серце; там і тут
Відроджується гомін
І звичний денний труд.
На небо поглядаючи, в спокої
Співаючи, простує ремісник
З приладдям у руці в свою майстерню;
Води щоб дощової
Набрати, господиня вибігає,
І продавця городини, що звик
Щодня обходить дома,
Зазовний чути крик.
Уже сміється сонце в небесах,
І сміх його вже грає на горбах
І на домах; розкрились вільно вікна
Бальконів і терас — і безтривожні
Лунають бубонці здаля: в кареті
Знов подались у далеч подорожні.

Радіє серце кожне.
Чи ти, життя, всякчас
Таке ясне для нас?
Чи кожен раз з приемністю такою
До праці повертається людина?
Береться до нової?
О втіхо, ти, що з боязні постала,
Порожня втіхо, плоде
Жахів, що відлунали,
Що перед ними навіть той тремтів
І вмерти не хотів,
Хто повсякчас ненавидів життя!
Бо в муці безконечній,
Затихлі, похололі,

Бліді, здригались люди серед тьми,
Коли металась блискавки і вітер,
І падали громи.

О ти, природо добра,
Такі твої дарунки,
Твое розкошування
Для смертних! Вся їх бідна втіха в тім,
Щоб утекти страждання.
Скорботи щедро розсіваєш ти,
Сам з себе виникає біль — і радість,
Що з муки часом постає, мов диво,
Уже велике щастя. Людський роде,
Богам одвічним любий! Ти щасливий,
Коли по муці можеш віддихнути,
І ти блажен, коли
Від мук усіх тебе звільняє смерть.

Джозуе Кардуччі

1835 - 1907

RUIT HORA

О самота зелена, ніжно жадана,
Від гомону далека людського!
За нами в неї двоє чад божественних
Іде: вино й любов, о Лідіє!

Ах, як сміється у прозорім келеху
Ліей в своїй довічній юності!
Як у твоїх очах, осяйна Лідіє,
Любов говорить тріумфуюча!

В альтану сонце заглядає скрадливо;
Рожево у моїм ламається
Воно кристалі і тремтливим золотом
В твоїм мигтить волоссі, Лідіє.

В твоїм волоссі чорнім, біла Лідіє,
Троянда тихо в'яне, бліднучи;
В моєму серці сум солодким розпливом
Пригашує любови полум'я.

Скажи: чому в цей вечір огнесяючий
Зідхання тайні морю вириваються?
Які, про що пісні, осяйна Лідіє,
Співають між собою пінії?

Поглянь: горби простерли руки з тугою
До сонця, що пливе за обрії;
Вкриває сонце тінь: вони останнього
Цілунку в нього просять, Лідіє.

Тінь гусне, і цілунків я проситиму
Твоїх, Лією, боже радості!
Твоїх очей проситиму я, Лідіє,
Коли Гіперіон закотиться.

Вниз котиться і час. О рожевіючі
Уста, ви — цвіт душі! Розкрийтеся!
О цвіте прагнений, подай же келех свій!
О руки любі, розхиліться!

СЕРЕНАДА

Говорять зорі, пливучи над морем:
«Не спи, вродлива Люно, подивися:
Мандруємо ми світовим простором,
Вродлива Люно, вище підведися!
Ми спинимося, де мала кімната,
Сестра лежить там наша, сном понята —
Сестру смагляву, що сіяє юно,
Нам чарівник украв, о мати Люно!»

З горбів озвались пінії високі
І край потоку вільхи тихолісті:
«О зорі мандрівні і ясноокі,
Які пусті розносите ви вісті!
Вона з'явилась нам, як німфа, в травні,
Де стрункостанний лавр і буки славні,

І буде місце те повік привітне:
Там соловій співає, роза квітне».

І затопають білі зорі в море,
І гори, і долини — все німіє.
Немов кімната, де печаль і горе
Заснули людські, вся земля темніє.
Яка коротка ніч, моя прекрасна!
Уже щебече в лісі птиця щасна.
Балькон твій білить майове світання,
Душі твоїй бринить його вітання!

ПОЛУДЕНЬ В АЛЬПАХ

Піднявшись понад глечери сліпучі,
Понад граніти, хмурі і побляклі,
Царем тут — полудень. В своїм беззвуччі
Погожий він, безкрай, повний сил.

Всі сосни світлом понялись. Закляклі
В безвітрі, пнуть вони до сонця руки.
Лишив в етері тихі цитри звуки
Потік, що тонко струмував між брил.

MORS

Коли богиня строга до домівок наших
Спускається, здалека чути шуми
Крила, і льодова, летюча тінь від нього
Мовчання моторошне всюди ширить.

І похиляють люди чола, і ридання
З жіночих серць вихоплюється глухо.

Так гасне в верховітті кожен рух і подих,
Коли гроза нависне над лісами.

Недвижні, ніби кам'яні, стоять дерева,
Лише струмка лункого чути скаргу.

Вона ввійшла, іде, торкнулась — і розкішні
Куці, не оглядаючися, валить;

Вона колосся косить біле, виногрона
Зелені рве, ясирить наречених
І їх, дітей, що під крилом похмурим з сміхом
До сонця і до ігор тягнуть руки.

Сумні доми, де ти, бліда, німа богине,
Перед лицем батьків погасиш юність!

Покої, де бриніли шепіт, сміх і свята,
Не будуть наче гнізда птиці в травні;

Уже не буде там ростучих, радих років,
Любови ревної, танків весільних;

Там — тінь, і зацілілі старіють — в чеканні
На грім твого, богине, повороту.

В МАНАСТИРІ СВЯТОГО

Наче пасма диму сніжносяйного,
Плинуть оболочки тонко виткані

Понад банями, що в вись несуться,
Над фантастикою веж Святого;

Плинуть небесами пірузовими,
По дощі освіжені — і відзвуком
Світу дальнього вони здаються,
Як луна в аркадах, де гробниці.

Попри мене, наче вчинки юности
Смілої, пройшли поети з співами,
І тепер в душі моїй закритій
Гомонить лише луна самотня.

Наче оболочи, наче наспіви,
Людський вік кане: в твої збентежені
Очі дивлячись, безформна тіне,
Що від тебе хоче безконечність?

Б И К

Люблю тебе, священний! Мир мені ти
І міць даєш, коли в сіянні днини,
Мов урочистий пам'ятник, в' розкритий
Глядиш ти шир родючої рівнини
Або, ярму піддавшись, неремствитий,
Легшиш ти тяжко труд меткий людини;
Вона підгонить; їй на відповіт ти
Шлеш погляд; в нім — терпливість і тишини.

З широких ніздер, чорних і вільготних,
Парує віддих твій; погідно мрійна
Вбирає вись твій рик, твій гімн розлогий;

І в сині віч, в їх лагідності строгій
Божественність відбилася спокійна
Безкраїх піль, зелених і німотних.

Джованні Пасколи

1855 - 1912

СКАРБ

Є притча, оповідана, відколи
Світ світом, про старого селянина,
Що мав лопату, невелике поле

І трьох синів. Коли прийшла кончина,
Він з ліжка мовив тихо і поволі:
«Прощайте, діти; б'є моя година;

Я вам лишаю скарб: він там, на полі».
Сказати більше батько не схотіли,
Але сиnam було тих слів доволі.

Помер старий. Сини щосили рили
На полі, на горбі; вночі не спали;
Розрили схили і розбили брили:

Нема. А в полі виріс небувалий
Врожай — тяжким трудам багата плата,
І батька скарб вони в своїх впізнали

Руках: була це золота лопата.

ЗДАЛЕКА

Я чув сьогодні: ти співала — щасна?
Співала ти, твій голос був далекий,
Як жниці пісня, тиха і неясна,
Що плине по простору піль і спеки.

Далекий, так, але прийняв я зови
Його всім серцем: був це спів любови.

Але далеким був солодкий спів:
В моєму серці він плачем зотлів.

Габріеле д'Аннунціо

1863 - 1938

*

*

*

О місячний серпе на скрузі,
Що світиш на води пустельні,
Яке, срібносяйний, колишеться жниво
Сновидь під лагідним промінням твоїм?

Короткі зідхання потоків
І квітів, і листя спливають
Від лісу до моря; ні поклик, ні пісня —
Ніщо не порушить безмежних мовчань.

Коханням важкий і жагою,
Рід людський дрімота поймає...
Яке, срібносяйний, колишеться жниво
Сновидь під лагідним промінням твоїм?

*

*

*

Вінок твій на моїм чолі поблід,
О юносте! Так легко вже не тане
У серці біль, і стеляться тумани.
Моє чоло буття схиляє гніт.

Але добрішає душа, як плід
Доспілий. І нове їй, скромній, знане:
Прощати; розуміти все; від рани
Не плакати; мужніти серед бід.

Вона погасла, п'янь світанків білих,
О юносте! На берегах спустілих
Панує німота, прибій ущух.

Мій зір інакший, слух інакший: бачу
Я в оці братньому сльозу гарячу,
Удари братніх серць мій ловить слух.

СНІГ

Спадає сніг на білу Землю-матір
Сумирно. І в заслуженім спокої
Земля його приймає: бо багато
Вона плодів людині спородила.

Зрить хлібороб, як на полях зіпрілих
Яскріє сніг; до столу він сідає;
Йому всміхається надія з серця,
А з склянки — юний винограду витвір.

— Спадай же, снігу, з миром! І коріння
Хисти і зародки; вони дадуть ще
Людині — хліб і силу трав — худобі.

Спадай же з миром — щоб у дні воскреслі,
Тобого ситі, люди в долах бігли,
Немов слухняні табуни і ріки.

З ЕСПАНСЬКИХ ПОЕТІВ

Гарсілясо де ла Вега

1503 - 1536

*

* *

В моїй душі стоїть обличчя ваше
І все, що хочу я про вас писати —
Вписали ви, я маю лиш читати:
Мене навіки доля з вами в'яже.

Корюся їй. Добро високе, княже
Ви несете в собі — і забагате
Воно, щоб міг його я все пізнати;
На нього покладусь: так віра каже.

Родився я на те, щоб вас любити,
І образ ваш душа моя різьбила,
І ви ж одиння їй дали, я знаю.

Все вам завдячую — цього не скрити!
Для вас мое життя, мій труд і сила,
Я задля вас умру, для вас конаю.

*

* *

Мій біль стає ослабим і повільним.
Не те, щоб був близьким він до затрати,
Але не маю чим його вчувати:
Бо від ума волів я бути вільним.

Не божевілля — бути божевільним!
Я навіть гордий людям це сказати
І на безумство радий я страждати,
А ні — то буду в мисленні безсильним.

Здоровий ум чи безум — все це путо:
Ум у моєму посіданні гине,
А безум, власність краща, нищить люто.

І люди скажуть суд свій: як негоже
Хвалитись тим, що погубити може!
Але для мене щастя це єдине.

*
* *
*

Ви, німфи, що під водами німими,
В своїх оселях живете, щасливі,
Споруджених у кам'янім масиві,
Підтриманих колонами скляними,

Хай співчуття до мене вас обніме!
Якщо тчете ви ткані мерехтливі
Чи про свої кохання ви примхливі
Гомоните, о племено незримо,

Лишіте все, щоб голови підняти!
Погляньте: чую я таку скорботу,
Що пильно буде вам ухвалу взяти:

Або вам слухати не стане сили,
Або, як з горя обернусь на воду,
Потішення мені дасте ви миле.

Св. Тереза Ісусова

1515 - 1582

ГЛОСА

Vivo sin vivir en mí,
Y tan alta vida espero,
Que muero porque no **muero**.

Живу я поза колом днів,
Бо я з любови умираю,
Бо в Господі я пробуваю,
Що вибрати мене схотів
І в серці, яко дар дарів,
Поставив речиво нестерте,
Що я вмираю: щоб не **вмерти**.

І цей союз благий, святий,
І ця любов, жива підмога,
Моїм вчинили бранцем Бога.
Але тому, що бранець мій
Спаситель, все в душі моїй
Такою мукою розжерте,
Що я вмираю: щоб не **вмерти**.

О ні, задовга течія
Життя, вигнання — невблаганне,
Тяжкі темниця і кайдани;
Їх скинути жадаю я;
І так росте жада моя,
І болем серце так роздерте,
Що я вмираю: щоб не вмерти.

Життя, тобі доходить край!
Не докучай же, гинь у тлінні!
Бо що ж лишиться по кончині,
Як не життя, утіха, май?
Потіш мене, не покидай,
Бо так тебе я прагну, смерте,
Що я вмираю: щоб не вмерти.

Люїс де Гонгора і Арготе

1561 - 1627

*

* *

Допоки золота з волоссям не рівняти
Твоїм, бо сонце в нім спалахує щомить,
Допоки осяйне твоє чоло глядить
Так споневажливо на лілій білі шати;

Допоки уст твоїх пильнує, щоб зірвати,
Очей ще більше, ніж краси живих суцвіть,
А шиї грація твоєї всіх манить,
І гордий свій тріумф ще звично їй справляти, —

Вживай свої уста, волосся і чоло,
І шию перше, ніж все те, що так принадно
Кришталем, вицвітом і золотом було,

Не тільки на срібло обернеться безрадно
Чи на розтоптану фіялку, — ні, на тлінь,
На прах, на персть, на дим і зникне, наче тїнь.

ДО РЕВНОСТИ

Ти — стану найяснішого тумани,
Ти — аду шал, змія ти, в драговині
Народжена, що криє в зеленінні
Пахучих лук жало неублаганне!

У нектарі кохань дання ти тьмяне,
Ти — в чаші кришталевій подих тліні,
Меч, що завис лише на волосині,
Любовним поривам гальмо захланне!

Вернись в місця похмурі, де була ти,
О ревносте, любови вічний кате,
Або вселися в царство жаху люте.

Ні, в нім не змістишся: що дотепер ти
Не спромоглась себе саму пожерти,
Під пекла більшою ти мусиш бути.

ДО ТРОЯНДИ

Постала вчора, завтра щоб сконати!
Хто дав тобі минущости зажити?
Була ти сяйна, щоб так мало жити.
Невже задля ніщоти процвіла ти?

Якщо в красі обман пережила ти,
Побачиш скоро чар її убитий,
Бо в ній, красі твоїй, лежав укритий
Випадок надто рано смерть прийняти.

Коли тебе рука потужна зріже
(Таким є садівництва призволяння),
Погубить уділ твій дихання хиже.

Не розцвітай же! Він, тиран, чатує;
В ім'я життя відроч своє постання:
Воно — твоє і смерті передує.

ГАЛЕРНИК

На галері, на турецькій
І до лави там прикутий,
Руки на весло поклавши,
Очі втупивши додолу,
Він, драгутівський невільник,
Біля узбереж Марбельї
Нарікав під звук суворий
Ланцюга й весла своїх:

«О святе еспанське море,
Славний береже і чистий,
Коне, де незмірна безліч
Сталася нещасть наморських!
Ти ж бо є те саме море,
Що прибоями цілує
Краю батьківського мури,
Короновані і горді.
Про дружину принеси ти
Вістку і скажи, чи щирі
Плач її і всі зідхання,
Що мені і тут лунають.
Бо якщо полон мій справді

Ще оплакує, як легко
Ти могло б південні води
Перлами перевершити!
Дай же, о криваве море,
Відповідь; тобі не тяжко
Це вчинити, якщо правда,
Що і води мають мову.
Але ти німуй, о море,
Якщо смерть її забрала;
Хоч цього не сміє статись,
Бо живу я поза нею,
Бо прожив я десять років
Без свободи і без неї
В вічній каторзі при веслах —
Не вбиває сум нікого».

Враз потужно розгорнулось
Шестеро вітрил галерних,
І звелів йому наглядач
Всю свою ужити силу.

Феліс Льопе де Вега Карпіо

1562 - 1635

*

* *

О нуждо, мати непуцяца, злісна
Зухвальства підлого, стида гризького!
Ти ясність розуміння тьмиш убого,
Ще, може, в небезпеці хитромисна.

Машин вигадниця ти славнозвісна,
Твій дім і плід простерся так розлого,
Ти — Аргос і нашіптувачка злого,
Сто раз природі смертній ненависна.

Грабіжник низькодушний, на шляхи ти
Вночі ідеш, прочан щоб убивати,
І любо честь тобі багном укрити.

Одна користь від тебе: хто утрати
Не відав і біди не знав носити,
Той не спроможен і добро пізнати.

ЮДИТА

Звисає з ложа кровію червоне
Плече жорстокосердного тирана,
Що вся його могутя окаєнна
Не подолала мурів оборони.

Недвижну ткань багряної запони
Рука рвонула, мстою полум'яна —
І глибина шатра являє тьмяна
Жахливий тулуб, що на лід холоне.

Дебела броня, чаші і напої,
Стіл перекинутий. І спить сторожа,
Що, ненадійна, ще біди не знає.

На мурі — дівчина невинна, гожа,
Народом славлена. Не криця зброї —
В руці у неї голова палає.

Франсіско де Кеведо і Вільєгас

1580 - 1645

*

*

*

На мури батьківщини я глядів;
Колись міцні, вони дались руїні,
Стомили роки їх, в бігу невпинні,
І час їх доблесть давню знепліднив.

Я не побачив на полях струмків:
Їх сонце випило. Черід в долині
Я чув жалі, що ліс, простерши тіні,
Украв їм сяєво липневих днів.

Я в дім ввійшов. Це був лише побляклий
Уламок давніх пробувань моїх;
Скривився посох мій і став заляклий.

І час — відчув я — меч мій переміг,
І кожна річ, знайома і прив'яла,
Мені про смерть німотно нагадала.

*

*

*

Як вислизаєш ти! Ні, не схопити
Тебе, мій віку! І яке уперте
Твоє ступання, о холодна смерте!
Ти прагнеш стерти все і спопелити.

Як люто юнь дереться на граніти
Крихкі! Але крило уже простерте
Дня крайнього для лету — і, розжерте
Жданням, крила не може серце зріти.

Буття земне! Призначення суворе!
Чому до завтра я не можу жити,
Щоб без оплати смерть свою купити!

І кожна людська мить — це тільки страта,
Щораз нова, що повторяти рада,
Яке життя хистке, даремне, хворе.

Естебан Мануель де Вільегас

1596 - 1669

САПФІЧНА ОДА

Свіжих всіх гаїв дорогий сусіде,
Квітнів радих всіх споконвічний гостю,
Подих, повний снаг, ти еси Венери,
Ніжний зефіре!

Знай же всю мою ти любовну тугу
Ти, що скарг моїх голоси вбираєш!
Знай, безстрашний будь — і моїй коханій
Мов, що конаю.

Біль мій — він колись був близький Філліді,
Він смутив її, бо колись Філліді
Я спізнав любов, — а тепер її я
Гніву боюся.

Хай богі в своїм спочуванні отнім,
Небо хай святе в невимовній ласці
Спинять сніг в той час, коли ти літаєш,
Щасний зефіре!

Хай вага сумна навісної хмари
Плч твоїх легких не торкне ніколи
В час світань гірських — і гради недобрі
Крил не поранять.

Педро Кальдерон де ля Барка

1600 - 1681

ПРО КВИТИ

Вони, розкривши на світанні очі,
Були тріумфом і живим радінням,
А будуть ввечорі лише тужінням
І сном заснуть в руках холодних ночі.

Їх злото, піруза і сніг урочі —
Їх барви, визив небесам нетлінним —
Це образ людських доль, які з тремтінням
Назустріч дневі постають, охочі.

Щоби цвісти, проснулась рози сила,
Цвісти, щоб старіти. В одній бростині
Для неї і колиска, і могила.

Цей жереб — він судився і людині:
День — постання її і теж кончина.
Спливли віки, і день — немов година.

Ці rischi світла (в пітьмі іскор піна),
Що також п'ють гарячий сонця плин,
Живуть недовго. Мчиться навздогін
За ними наших співчужань данина.

Нічні квітки! Краса їх — бистроплинна,
Вони згоряють в полум'ї годин;
Століттям для квіток є день один,
Як для зірок є віком ніч єдина.

Якщо від перебіжної весни
Залежить наше благо чи страждання,
То й тут законом сонце вишини.

Чи встоїть те, що втілить сподівання?
А щό не прийде — теж світила річ,
Що постає і никне кожну ніч.

Невідомий автор

РОЗП'ЯТОМУ ХРИСТОВІ

Не рай, що Ти прирік мені, причина
Для мене, Боже, щоб Тебе любити,
І не причина, з Тебе щоб не кпити,
Страх, що є аду паща всепоглинна.

Моїм чуттям причина Ти єдина,
Ти, до хреста безжалісно прибитий,
Зневажений і ранами укритий!
Мене Твоя любов, Твоя кончина

Зворушують. Без існування неба
Любив би я, і аду теж не треба,
Щоб я Тебе боявся; Ти користей

Не маєш дати, щоб Тебе любив я,
І без надій дістати, що б хотів я
Дістати, я б любив Тебе, о Христе!

З ПОРТУГАЛЬСЬКИХ ПОЕТІВ

Люйш де Кемойш

1524 - 1580

*
* *
*

Шляхетна постать, ангельська приява!
О даре неба, всіх достойний хвал!
В лиці веселім, що троянди пал
Його свіжить, краси сміється слава.

І очі: білість чиста і ласкава,
Смарагд живий і чорний в нім кристал;
Вони надій згасити владні шал —
І душу ревність опадає тьмава.

Її привітність, грація і стрим
Тим чарівніші, що вона не знає
Ціни природженим принадам цим.

Вони — тюрма для серця. І співає
Під брязкіт ланцюгів воно свій біль,
Немов сирена серед буйних хвиль.

*

*

*

Цих свіжих гір принада голуба
І тінь, яку дарують нам каштани,
Потоки, що їх рокіт кротко тане,
Яким незнана людських душ тужба;

Чужі краї, морів глуха гудьба
І сонце, що пливе за горб, рум'яне,
Стада, які розбарвлюють савани,
І хмар піднебних мирна боротьба:

Все, все, що многообразна природа
Являє нам, не радус мене;
Далеко ти — і горе душу гне.

Без тебе я — і в серці неохота,
Без тебе скрізь, де чар великих свят,
Великої я п'ю печалі чад.

*

*

*

Колись я в мирі жив, ще не понятій
Цим бодем, що не одного розбив;
Говорять: це любов; а я б волів
Слова: це безум, розлад, вир заклятий.

Мій ум зуміла назва ошукати
(Хто б чар такої назви відхилив?) —
А нині я того боюся з днів,
Коли цих мук не буду більше знати.

Я тоскним розпачем плачу за все,
Що через неї і при ній знайшов я,
І все ж не досить їй моїх нещасть.

Цей погляд приязний мені несе
Ще сотні болящів нових; здоров'я
Жорстоке серце це мені не дасть.

*

*

*

Душе, любови повна, що так рано
Цей світ покинула без супокою,
Пий вічне світло! І нехай тужбою
Моє життя значиться безнастанно.

І якщо там, де ти тепер, є дано
Згадати поцейбіччя, то живою
Своєю пам'яттю побудь зо мною,
З моїм чуттям, що сяло полум'яно.

І якби гідне щось тебе могла ти
Побачити в моїй глухій недолі,
В цих невігойних болящах утрати, —

Благай Творця, що в незбагненній волі
Тебе від мене поскорився взяти,
Щоб був і я недовго в цій юдолі.

СВ. ФРАНЦІСК З АССІЗІ

О, як тебе прославлю, серафиме,
Твою смиренність, в каятті горіння,
Твою цнотливість, бідність і терпіння
Піснями простими, непоказними?

Тут музи чують страх, тут немислиме
Окриленого красномовства вміння;
Взірцю, в тобі втілилось Провидіння,
Щоб через тебе Благо стало зрима!

Був руднею ти гойно золотою
Серед святих і сонми душ спасав ти,
Бо дав землі гріховній світло правди.

Ти волю людську владно вів горою,
Порвав ти навіть Божу за собою:
Рубіни, п'ять числом, Йому забрав ти.

Мануель Барбоса де Бокаж

1756 - 1805

*
* *
*

У пристрастях, в безумнім вируванні
Їх натовпу, моє буття розтало.
Сліпе, нужденне я! Ти уявляло
Суть марну людську майже в несконанні.

Один з тьми тем, загордий дух в оманній
Упевненості існував так мало!
Єство земне і рабське, ти зав'яло,
Недугу ніши вже в своїм постанні.

Ви, втіхи, друзі і кати! Не з вами
Душі прагнуцій голод наситити!
Ідіть від мене, падайте у прірви!

О Боже! Прийде смерть і з світла вирве —
І вмить знайду я, що втрачав роками:
Зумію вмерти я, не вмівши жити!

Ангеру де Кенталь

1842 - 1891

* * *

Ліси, моря, вітри! Як зветься знання,
Яке приносить спів ваш буйновійний?
Моїй здається мрії неспокійній,
Що муки ваші — це мое страждання.

О зове смерку, таєне дихання
Німих речей, о псалме містерійний!
Чи крик твій — чи не є він, незагійний,
Зідхання світу і його благання?

Живе в безкрайому, в своїй господі,
Дух, і жорстока туга по свободі
Хвилює і стрясає форми згасні.

Чужі я ваші розумію хори,
Дерева і вітри, моря і гори,
І братні ви моїй, о душі-в'язні!

Евженіу де Каштру

1869 - 1943

*
* * *

Старуха, що проходить там, похила,
З лицем, де в'їлась гіркість, сумноока,
Є тїнь Фїллїди, квітки, що, жорстока,
Мое обрати ложе не схотїла.

Її медів п'янила, била сила,
І садом лїлій грудь була висока.
Як зникли — нїби марна поволока —
Та грація і чар, та свїжість біла?

Розбилося, я чув, її свїчадо,
Мій дар, коли в очах її розкішних
Я жив, щоб ранити себе так радо:

«Для чого, коло срібляне, мені ти?
В тобі не зрю себе я з лїт колишніх,
А нинїшню себе не хочу зрїти».

З АНГЛІЙСЬКИХ ПОЕТІВ

Бен Джонсон

1573 - 1637

*

* *

Не будь очима щедра, люба діво:
Їх споглядавши, стану хворим,
І не спускай додолу їх стидливо,
Бо їх буттю пошкодить сором.

І стримуй теж гнівливе в них палання:
Їх гнів мені погубу вдіє,
І ними не вітай мого бажання,
Затоплять бо мене надії.

Їх слізьми не роси: тоді до праху
Я предків приеднатись мушу;
Не розкривай їх широко, мов з страху:
Мій страх мою вже зрадив душу.

ДО ЦЕЛІЇ

Прощу: до мене пий лише очима,
Моїми цокнусь я якстій,
Або зостав у келеху цілунок —
І вин не займе погляд мій.

Шукає спрага серця неситима
Знайти божественний напій,
Але, здобувши навіть Зевса трунок,
Не обміняю я на твій.

Послав тобі вінок я роз багатий:
Він був моїх пошан уклін
З надією, що в тебе несказанно
Його минуть і в'янь, і тлін.
Над ним дихнувши раз, його назад ти
Прислала, і — чудовний чин —
Росте, живе і пахне обаянно
Не з себе, а від тебе він!

*
* *

Ви — напудровані, і ваші шати
Розточують парфумів аромати,
На свято вам іти б в одежі цій!
І тут я висловив би присуд свій:
Причин мистецтва люди не розкрили,
Але не все здорове в нім і миле.

Свобідний погляд, згортки на убранні
Хай будуть! Грація бо в простім, пані!
Хай вільно в'ються кучері рясні!
І скаже більше негліже мені
Це любе, ніж мистецтва фальшування:
Воно вражає зір — не почування!

Роберт Геррік

1591 - 1674

*
* *
*

Любов вела мене; в гаю німім
Вона на дерево вказала
(З кохання вішались колись на нім)
І шнур мені подарувала.

Була петля на ньому; злогоглав
І шовк тонкий її створили;
Цим елегантним виробом я мав
Себе послати до могили.

«Арканом цим», — любов рекла потому, —
Ти скористайся без вагання,
Бо славу здобуває незникому,
Хто помирає від кохання».

Це сон був тільки; все ж, якби мені
Судилось справді там бувати,
Любовний розпач, муки всі жахні
Погнали б і мене до страти.

МОЛИТВА ДО БЕНА ДЖОНСОНА

Згадай, про віщо я Тебе прохав:
Коли рядки рояться в мене,
Заради давніх релігійних справ
Допомагай, небесний Бене!

Путі легкі нехай спізнаю я,
Твій вірний Геррік; благостині
Жду шанобливо; лірика моя,
Глянь, на моїм лежить коліні.

Я споруджу Тобі олтар новий,
Я свічі засвічу воскові;
Твое ім'я, о Бене пресвятий,
Стоїть в моїм молитвослові.

ДО ЛУК

Були зелені ви, коли
Квітками свіжими цвіли ви;
Гурти дівчат до вас ішли
Дозвілля провести щасливе.

І кошики несли вони
Первоцвіт брати — і, утішні
З сп'янюючої данині,
Пелюстки цілували ніжні.

Ви чули любі співи їх,
Ви бачили їх хороводи,
Була весною кожна з них
В буянні юности і вроди.

Тепер спустіли ви — і зник
Хор дів з розмаяним волоссям,
Що вирували, як потік,
На вашім лоні срібноросім.

Ви, марнотратно весь запас
Свій добрий вичерпавши, нині
Збідніли — і свій красний час
Оплакуєте в самотині.

Джон Мілтон

1608 - 1674

НА СВОЮ СЛІПОТУ

Погас мій зір, і все для мене тьмою вкрите,
І маю я талант, невжитий ще, один:
Смерть — хоч моя душа хотіла дати чин
Своєму Панові і добрий звіт зложити,

Щоб Він не докоряв. «Коли не дано зріти,
Чи вимагає Бог трудів?» — з імлі глибин
Питаю я. Але Терпливість навздогін
Цій скарзі шле свої цілющі заповіти:

«Робіт людини всіх і хисту в жоден час
Не потребує Бог, і служать ті найкраще,
Яким Його ярмо м'яке і нетомляще.

Він — володár. Тьми тем зове Його наказ,
На суходолі мчать вони, на океані,
І служать також ті, які стоять в чеканні».

ЄВА ДО АДАМА

(Уривок з поеми «Утрачений рай»)

На бесіді з тобою забуваю
Я час і біг його; все серцю миле;
Солоді рань мені, її дихання
І хор її птахів; і сонце гоже,
Що на прекрасний край проміння сіє,
На трави, деревá і цвіт у росах
Блискучих; і земля родюча в сяйві
Злив лагідних; солодке все — і вечір,
Що напливає ніжно і ласкаво,
І ніч німа з цим птахом урочистим,
І місяць гарний цей, і гєми неба,
Ці сонми зоряні. Але ні рань,
Ні подихи її, ні хор птахів,
Ні сонце, що підводиться над краєм
Прекрасним цим, ні цвіт, ні деревá
У блиску рос, ні сяйво після злив,
Ні вечір ніжний, ні безмовна ніч
З цим птахом урочистим, ні нічна
Прогулянка при місяці, при сяйві
Цих зір — без тебе не солодкі, ні!
Чому горять вони всю ніч? Для кого
Їх слава, коли всі заснули очі?

ПРО ШЕКСПІРА

Не для його вшанованих костей
Хист має спорудити мавзолей,
Його священній персті теж не треба,
Щоб піраміда зносилась до неба.

О любий спадкоємче слави! Для них
Свідоцтво не потребуєш ти слабих;
У нашій подиві ти сам, величний,
Собі поставив пам'ятник довічний.
Старанному мистецтву мов на сором,
Твоїх так легко ритмів плине спіт;
Твої рядки дельфійські повнять чаром,
І, привласнивши душі вишнім даром,
Уяву в далечині порвавши всім,
З нас твориш мармур ти чуткий — і в нім
Лежиш: умерти б королі хотіли
Задля такої пишної могили.

Томас Мур

1779 - 1852

*

*

*

Вночі, коли зорі ридають, в долину самотню я біг,
Нам любов в ті дні, коли світ мені теплим в очах
був твоїх;
І думаю я: якщо душам є дано з засвіття прийти
Туди, де цвіли їх утіхи, прийшла б і рекла
мені ти,
Що наша любов пам'ятається навіть в оселях
святих.

Я пісню буйну заспівав би, що нас поривала
у вись
За днів, коли в нас голоси підіймались і струнко
плелись.
В долині луна покотилась, вторує молитві
терпкій,
І мислю я: любя! це голос із царства небесного
твій
Шле відповідь слабу на звуки, такі дорогі нам
колись.

ЛУНА

Як солодко бринить луна
Вночі, як ріг
Її розбудить, і вона
В лісах і на лугах, ясна,
Почне свій біг.

Любовних лун є більшим чар,
Ніж тих, які
Шлють у нічні бори чи в яр
Ріг сильний, лютня чи гітар
Пісні м'які;

Коли зідхання, повне мрій
І молоде,
Пославши дань душі чуткій,
Як любих уст повтор живий,
Назад іде.

МОЛОДИЙ МЕНЕСТРЕЛЬ

Пішов молодий менестрель, щоб прийняти скін
В війні за свою дорогу отчину;
Мечем свого батька стан підперезує він,
А гарфу буйну повісив за спину.
«Країно пісень! — пролунали його слова, —
Хоч світ тебе зрадив, підмоги не ждати,
Один все ж є меч: твої боронити права,
Одна ще є гарфа: тебе прославляти!»

Поліг менестрель, ворогам не скорившись тяж-
Бо серцем був гордий і духом юний, [ким,
Улюблена гарфа замовкла навіки з ним,
На ній бо, на вірній порвав він струни
І рік: «Не повинна ти знати ганьбу ланцюгів,
Снага ти любови, відваги душа ти,
Для того, хто чистий і вільний, твій створено
Він в рабстві ніколи не має звучати!» [спів,

Елфред Теннісон

1809 - 1892

ГОДІВА

На поїзд я чекав у Кбвентрі;
З швайцарами і конюхами я
Трьох стрілок рух спостерігав високих,
Стоявши на мосту — і там же в ритми
Одяг легенду городу цього:

Не тільки ми, насіння пізне Часу,
Нове поріддя, що в кружлянні лету
Минуле гудимо, не тільки ми,
Що кричимо про правду і про кривду,
Народ любили і з ярма податків,
Яке він ніс, обурювались, — більше
Вона зробила, витерпівши пробу,
Жона, що сотні літ тому жила,
Годіва, графа лютого дружина
І пана в Ковентрі. Коли наклав
Податок він на місто, заридали,
Дітей схопивши в руки, матері:
«Його сплативши, з голоду помрем ми!» —
Вона пішла до мужа. Він ходив
По залі, сам-один, з своїми псами;
На фут звисала борода його,

На ярд — волосся з голови. Про сльози
Жіноцтва повіла вона йому
І мовила: «Сплативши цей податок,
Вони помруть від голоду». На неї
Напівздивовано поглянув він:
«Таж задля них ви не дали б боліти
Мізинцеві своєму навіть». — «Згодна
За них я вмерти», — прорекла вона.
Граф засміявся і Петром та Павлом
Заклявся, потім кляснув по брилянту
В її сережці: «Кажете таке ви,
Аби казати». — «Ні, це правда щира!
Прохаю випробувати мене:
Нема нічого, що я не вчинила б».
І з серця глибу, волохатого,
Немов рука Ісава, мовив він:
«Проїдьте верхи голою крізь місто,
І я знесу податок» — і, кивнувши
Зневажливо, пішов посеред псів
Великими він кроками з покою.

Вона сама зосталась. Всі чуття
В її душі забушували, наче
Вітри, що кинулись з усіх сторін
Один на одного. Перемогла
Одначе жалість. І вона герольда
Послала, щоб при рокотанні сурем
Він місту обвістив шорстку умову;
Що визволить вона народ; але,
Якщо її добро близьке їх душам,
Нехай не ступить до полудня жадна
Нога по вулиці, хай жадне око
Не гляне вниз, коли вона поїде, —

А щоб сиділи всі в домах своїх,
Замкнувши двері і заклавши вікна.

І до алькову подалась вона
І, там усамітнівшись, орли
На поясі своєму розстєбнула,
Дарунку графа лютого; проте
При кожнім повіві вона барилась
І виглядала, ніби літній місяць,
Напівзанурений у хмару; враз
Струснула головою, і волосся
Заструмувало до колін її;
Квапливо роздяглась; по сходах вниз
Прокралась і, неначе промінь сонця,
Пєребігала легко від стовпа
І до стовпа; нарешті досягла
Воріт, де кінь на неї ждав, накритий
Пурпурою з гербами золотими.

І так поїхала вона — у шатах
Цнотливости. Повітря прислухалось,
Понятий боязню, вітрець не дихав;
Широкороті голови на ринвах,
Здавалось, приглядалися підступно;
Пса гавкіт паленив їй раптом щоки;
Коня ступання гнало через пульс
Нєстримний острах; стіни невидючі
Щілини мали, а вгорі дашки
Примхливі роздивлялися; одначе
Не захитався дух її — і врешті
Замерехтіла крізь готичні арки
На полі білоцвіта бузина.

Назад поїхала вона — у шатах
Цнотливости; і грубіян один,
Істота ница, зліпок глин невдячних,
Що приказкою став на всі часи,
Діру таємно просвердливши, глянув;
Але ще перше, ніж дістали очі
Жадане, мороки побили їх,
І витекли вони: Високі Сили,
Що благородних дум і діл пильнують,
Звели нанівець низькодушний намір.
Не знаючи того, що сталося, мимо
Вона проїхала. І враз, потужно
Безстидний полудень подав свій голос
В дванадцять поштовхів; з десятків башт
Забили молоти; але вона
Уже дісталась до свого алькову —
І навстріч мужеві із нього вийшла,
Убрана і в вінці, знесла податок
І здобула собі ім'я безсмертне.

Роберт Бравнінг

1812 - 1889

НІЧНЕ ПОБАЧЕННЯ

Море, все сіре, і чорна стяга берегів,
І жовтий півмісяць над нею — великий, низь-
І злякані хвильки, яким перервано сни: [кий,
В кучерях барви вогню стрибають вони,
Коли я причалюю човен в бухті малій,
І спіх його гасять в тугості мокрих пісків.

Рушити пляжем, що моря розточує пах,
Три поля пройти, і потім — фермерський дім;
Стукіт у шибу, шерехи бистрі, рука
Мигнула в імлі, блакитний приск сірника
І голос, що радість і страх заплелися в нім,
Тихіший, ніж зови взаємні в обох серцях!

*

* *

Від мене втекти?
Ні, в жаден час,
Кохана моя!

Допоки я є я, а ти є ти,
Допоки в світі нам судилось жити,
Мені, що любить, і тобі, любити

Не згідній, мчатиму в твої сліди.
Моє життя — мов помилка; воно
На фатум надто схоже; бо чиню я
Найкраще — успіху проте не чую;
Мета далеко — нині, як давно.
Лишається сміятись при падінні,
Сушити сльози, гартувати кров,
Підводиться і починати знов, —
Всі дні згорять в гонитві цій незмінній.
Але поглянь на мене ти хоч раз
З своєї далі: я — в пилу і пільмі,
Стара надія никне в хмурім ритмі,
Нову той самий зве дороговказ.
Себе формую я,
Всякчас
Далекий від мети.

*

*

*

Чи в порі нічній вони туди надійдуть,
Де він спочиває, сам,
Смертю твердо скутий (так безумні мислять),
Хто тебе любив, кого ти так любила, —
З співчуттям?

Люблячого, люблячи, вони не знали!
Що я мав на світі цім
Між блідих, лінивих, боязких робити?
Я казав пусте, безцільне, безпорадне,
Бувши ким?

Тим, що простував, не сумнівався, відав:
Зникнуть хмари кам'яні;
Хоч добро в ярмі, не буде зла; що впасти
Треба, щоб піднятись; що ява розбудить
Нас по сні.

Ні, в суетах дня незримому подай ти
Схвальний і лункий салют!
Шли його вперед, кричи: «Цвіти, борися!
Поспішай і пробивайся — так, як завжди,
Там, як тут!»

PROSPICE

Боятися смерті? — хрипіння в горлі відчуті
І мли на лиці покров,
Коли сніговія і вітру бурхання люте
Є знак, що я надійшов
До місця, де ніч — у потузі своїй невситимій,
Де табір ворожий жде,
Де він стоїть, Архі-Страх у формі зримій;
Міцна людина проте
Повинна іти, бо впали всі перешкоди,
Досягнуто всіх вершин,
Хоч треба ще бій вчинити: за все нагороди
Мені подарує він.
Був завжди босць я; о битво остання, зухвала,
Найкращою будеш ти!
Не хочу, що очі смерть мені зав'язала
І мимо сказала повзти.
Ні, цілості хай заживу — і удар цей знесу я
Героєм давніх сказань

І вмиє за всю радість життя борги заплачу я
Співмірою тьми і страждань.
Бо смілому раптом найгірше найкращим стане,
Понура хвилина спливе,
Погасне виття, стихій лютування п'яне
Обернеться в світло живе
І миром стане воно, і нестиме онову,
І стане твоїми грудьми.
Моеї душі душе! Обійму тебе знову,
І — з Богом! — мовимо ми.

ФРАГМЕНТ

з драматичної поеми «Парацельс»

Колишеться вогонь земних глибин —
Земля міняється, мов людський вид;
Б'є вгору межі скель руда рідка,
Пронизує до серця камінь, в надрах
Галузиться яскраво, ложка рік
Неплідні заливає, на пісок
Тонкий розкришується; на піску
Нігується проміння — Бог радіє
У нім. Лямує люті хвилі моря
Рухлива піна, біла, мов губа
Закушена зненависти; тим часом
В пустелі зносяться чудні гурти
Вулканів юних; схожі на циклопів,
Навколо розглядаються вони
Огненними очима — має Бог
Утіху з їх незграбної гордині.
Потому — тиша. Як зимова брила,
Лежить земля. Але весняний вітер,

Немов танцююча псальтриса, йде
Понад її грудьми і будить їх:
Рістня, немов усмішка, на яку
Лице, все в зморшках, хоче спромогтись,
Броститься ніжно між сухим корінням,
На грубих і безформних кучугурах
І в тріщинах, які прорив мороз;
Трава яріє, набрякає віття
Квітками, що, мов лялечки, в повітря
Ввійти жадні; клопочуться хрущі
Блискучокрилі, бігають жуки
Вздовж борозен, мурашки метушаться;
Веселих птиць рої літають; жайвір
То вниз, то вгору мчиться і тремтить
У щирій радості; а там, далеко
Спить океан; чайкі шугають білі
Над берегом пурпурним, повним мушель
Гніздоподібних; дикі сотворіння
На рівняві і в пралісі шукають
Кохань своїх — і поновляє Бог
Свій давній захват.

Елізабет Баррет-Бравнінг

1806 - 1861

*

* *

Твоє покликання — осяяні палати,
Поете грації і после висоти!
Танцівники свій крок сповільнять, щоб могли
Твої уста, плідні піснями, споглядати.

Чи не забідний мій замок, щоб привітати
Рук доторки твоїх? І як допустиш ти,
Щоб музика твоя в яскрінні повноти
Пливла на мій поріг і слала аромати?

Поглянь! Вікно вгорі розбите; на старім
Горищі кажани і діти сплять совині.
Лиш мій цвіркун твоєї вторує мандоліні.

Тихіше! В іспиті спустошення гіркім
Луни не викликай. Є голос в домі цім.
Тобі — пісні, йому — ридання в самотині.

*

* *

Про Теокритові я думала пісні,
Про ним оспівані, жадані, любі роки,
Що кожен з них — як друг, і кожен, світло-
окий,
Для смертних всіх несе дари в руці святні.

І я побачила крізь сльози самотні
Прожитих мною днів нерадісні потоки,
Мого життя сумні, меланхолійні роки;
Всі кинули вони по черзі тінь мені

На душу. І нараз за спиною відчула
Містичну постать я. Назад вона рвонула
Мое волосся. Весь мій подих охолов.

І владний голос — він спитав: «Чия це сила?
Вгадай, хто держить?» — «Смерть», рекла я.
[Продзвеніла,
Мов срібло, відповідь мені: «Не смерть. Лю-
бов».

*

* *
* *

Якщо судилося тобі мене любити,
Задля любови лиш хай буде так. Не мов:
«Люблю за посмішку її, за чар розмов,
Що він свіжить мене, за погляд і привіти,

За мислі хід її, що здатен полонити
Своєю схожістю з моїм щораз і знов»;
Це — речі нетривкі; поставши з них, любов
Не вистоїть твоя і може спопеліти

При зміні їх. І теж ти не люби мене,
Що плач мій жалістю своєю ти спокоїв:
Забуде плакати істота, що загоїв

Ти біль її — тоді твоя любов мине.
Люби саму любов без спаду і віднови,
Щоб ти любив мене і в вічності любови.

Данте Гебріел Россетті

1828 - 1882

ІІ ДАРИ

Висока грація, природний дар цариць,
Чуд, роджених в лісах, солодка простота,
Блиск, що його дає в погожий день вода
Чи гіяцинт, коли лягають тіні ниць

В гаях, і захватна для серця блідість лиць,
І ліній пристрастю обточені уста,
Що в них вся музика живе, вся німота,
І кучерів вінець в янтарності пшениць,

І шия, що, немов колона, схов несе
Любови і звучить тому, хто в храм іде,
І рук заслуханість, що просьб кохання жде,

І колихливих ніг слухняний рух — це все
Її дари. Слова — бліді. Душе моя!
В прознанні більшого вдихай її ім'я.

Крістіна Россетті

1830 - 1894

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Це серце — наче дзвінкоустий птах,
Що в'є гніздо в долині ясноводій;
Це серце — наче яблуня, якій
Розкішно гнуться віти рясноплоді;
Це серце — мушля веселкових барв,
Яку нігує море полуденне;
О ні, ще радісніше серце це:
Моя любов прийшла до мене.

Високе крісло це на честь мені
Вповийте в шовк шарлатний і брокати,
Різьбіть на ньому срібних голубів,
І пав з стооким пір'ям, і гранати,
І лілії, і злотний виноград,
І геральдичне плетиво черлене:
В цей день родилося мое життя,
Моя любов прийшла до мене.

*
* *

О рози, дар для рожевіння юні,
І лавр для досконалої весни! —
Але зірви для мене гілку плющу,
Побляклу перше, аніж я.

О ці фіялки для могили юні
І мирт для вмерлих у своїй весні! —
Суше мені дай листя, що обрала
Колись, давно для себе я.

*
* *

Коли умру, мій любий,
Не треба роз і сліз;
Хай не стоїть при узголов'ї
Скорботний кипарис;
Зелені, в росах, трави
Круг мене хай ростуть;
Якщо ти схочеш — згадуй,
А схочеш — то забудь.

Не бачитиму тіней,
Не чутиму дощів,
І солов'їний не долине
До мене тужний спів —
І, мріючи крізь присмерк,
Що сон і сон несе,
Я, щасна, все згадаю,
Забуду щасно все.

Л У Н А

Прийдіть до мене ви в безмовності ночей
І в говорючому мовчанні снів глибоких
З нігою круглих щік і з світлістю очей,
Що спочиває на потоках;

Прийдіть в сльозах назад,
Надіє, пам'яте, любове давніх свят!

О мріє втішна — ні, занадто, гірко втішна!
Тобі проснутись би не на землі, в раях,
Де душам люблячим сміється стріча ніжна,
Де очі, повні ждучих спраг,
Дверей пильнують строго,
Які, впустивши раз, не випустять нікого.

Вернись до мене в снах, щоб я ще раз могла
Прожити ті літа, ціною навіть смерті!
Вернись у снах; всю кров, весь подих я б дала,
За тебе, невимовна щерте!
Заговори, розлийсь,
Любове, в шепотах безмежних, як колись.

В Г О Р У

Чи тільки вгору буде шлях вести?
Веде він, друже, тільки вгору.
Чи буду я весь довгий день іти?
Так, — щоб ввійти у ніч сурову.

Як проведу я ніч на тих верхах?
Притулок знайдеш ти нарешті.
Чи я побачу в тьмі гостинний дах?
Цього житла не обминеш ти.

А подорожні? Чи найду їх там?
Так, — тих, що йшли поперед тебе.
Позву їх стуком я в залізо брам.
Не будеш мати в цім потреби.

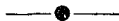
Вкрай струджений, хотів би я вигод.
Там труд собі кінець находить.
І ліжко буде для моїх дрімот?
Так, — як і всім, які приходять.

*
* *

Навік спочин; минув суетний чин,
І жах буття до неї не дорине.
Без друга, любого її поглине
Навік спочин.

Немає серця втом, гірких годин,
І не вирують тут страхів пучини.
Навік спочин. Без мрій і видив він.

Несхитний сон. І щебети пташини
Її не збудять, не порвуть з тишин.
Під цвітом чебрецю і конюшини
Навік спочин.

Вільям Морріс

1834 - 1896

ЛІТНЄ СВІТАННЯ

Подумай мисль одну про мене в висоті,
Одну лише мольбу за мене піднеси.
Минає літня ніч, і пасвітла худі
Скрадаються між лист осик, між хмар бруси,
Що терпеливо ждуть, коли настане рань;
Безфарбні ще вони, хоч золото небес
Готове, щоб нараз прорватися крізь них.
Високі, на лугах, над широм юних жит
Ждуть в'язи; боязкий і ще холодний, скрес
Вітрець; в повільній млі троянд сім'я німих,
Ще темна, молиться за світло і за рань
Круг дому, що стоїть, самотній, серед жит.
Мов слово лиш одно мені над плесом жит,
Над скучерявленим так ніжно плесом жит.

З ПОЛЬСЬКИХ ПОЕТІВ

Адам Міцкевіч

1798 - 1855

АЛЬПУГАРА

(Баллада з поеми «Конрад Валленрод»)

Вже мавр не панує в своїй країні,
Піддано замки загладі,
Ще борються тільки Гренади твердині,
Але повітра в Гренаді.

Емір Альмансор ще борється мужній
З гуртом лицарства добірним,
Готують еспанці приступ потужний,
Готують ганебу невірним.

І крикнули вранці сурми в наметах, —
І мури, і башти упали,
Хрести заясніли на мінаретах,
Замок еспанці забрали.

І зрить Альмансор: удачі немає,
Програно вперту битву —
Між лез і дротків він путь пробиває
І втік, обманивши гонитву.

Між трупом, на свіжих замка руїнах
Учту справляють еспанці,
Подугою ситі, купаються в винах
І ділять здобич і бранці.

І раптом сторожа вістку приносить,
Що лицар з чужої країни
Велителів ратних прийняти просить
Значливі для них новини.

То був Альмансор. Арабів владика
Благає життя дарувати,
Він сховище кинув, безпечне і дике,
Себе звитяжцям віддати.

І мовить: «Край вашого я порога
Чоло своє похиляю,
Бо хочу я славити вашого Бога
І ваших пророків признаю.

«Хай слава лунає, іде світами,
Що владар без трону і зброї
Живе з переможцями, як з братами,
Васалем корони чужої».

Впізнали еміра в лицарі дивнім,
Мужність еспанці цінують,
Вітаються приязно з ним, як з рівним,
Як воїна-друга шанують.

Взаємно і їх Альмансор вітає;
В подяці за ласку й рятунок
Вождя найсердечніше він обіймає,
Дарує йому поцілунок.

А потім упав під вагою знемоги, —
Але, долаючи болі,
Завоєм обплів еспанцеві ноги,
За ним волочився долі.

Поглянув — і всіх пронизує подив:
Обличчя синіло і блідло,
Усміх несвітський уста скородив
І кров'ю око заквітло.

«Дивіться, гявури, я синій від яду,
Від кого послом я, вгадайте?
Я вас ошукав і вам на загладу
Приніс я чуму! Вмирайте!

«Отруту поклав на уста вам і руки,
Що буде вас пожирати,
Ідть, на мої ви погляньте муки:
І вам так само конати!»

Рветься, сміється, заходиться криком
І руки сплітає тремтливі —
Всіх би хотів він у пориві дикім
Закути в обійми жадливі.

Сміявся — і вмер. Та тільки повіки
Та губи його не закрились,
І сміх той і втіха пекельна навіки
В обличчі холоднім відбились.

Еспанці, тривожні, місто лишили,
Чума слідами їх бігла,
З гір Альпугари вийти спішили —
І смерть їх нагла спостигла.

Марія Конопніцька

1846 - 1910

*
* *

Глянь, що за ясність хилиться до нас
З небес рожевих в надвечірній час...
Глянь, встав туман — в своїм перловім лоні
Нам поєднати чола і долоні.

Чого боїшся? Мли, що в діл осяде,
Як синій пил розбитої каскади?
Ялин, що чорно їх глядять сім'я,
Чи мороку, що прийде? ... Я твоя!

Всю ніч на серці снила б я твоїм,
На нім, що б'ється... Руку дай... В німім
Просторі плине пісня переливна.
Глянь, падає з висот зоря мандрівна.

Де упаде, кого сп'янить багатий
Цей блиск? ... То, може, дух золотошатий?
Він, весь любов, незнаний на ім'я,
Летить до нас поривно... Я твоя!

*
* *

О ноче, ноче лагідна, липнева,
В Його вінці бліде, холодне перло!
Ти, всіх скорбот безсонних королева,
Підносиш над землею срібне берло...

О, будь сьогодні для душі прихильна,
Яка в прозоростей твоїх затоні
Замислені тишини п'є, невільна,
І забуття в твоїм шукає лоні!
О, будь прихильна — і накинь заслону
На тугу нашої землі бездонну,
На всю нужденність існування!
Не хочу, не жадаю я нічого;
Всі сни твої, всі розкоші — для чого?
Велика тїнь — мое бажання.

ПІСЛЯ БУРІ

Ти, Боже, райдугу даєш світам по бурі,
Випростуєш квітки і крила птиць; похмурі
Ясниш на обрії бори; останнім хмарам
Даруєш сонця блиск і їх вгортаєш чаром.

До ранку від страхів сільце звільниться тихе:
Підіпруть яблуні, поправлять крокви, стріхи,
І перш, ніж промені на землю зйдуть красні,
Забудуть жителі про бурю, знову щасні.

Своєї милости правицею, о Боже,
Скоряєш Ти стихій розладдя зловороже;
Не бути їм, слідам поразки, болю, втрати
В прозорих сферах тиш, де маєш Ти палати.

О, чом же грудям цим, що їх негода біла,
Не знати райдуги, чом тиш вони не чують?
Чом дозволяєш Ти, щоб глухо в них гриміла
Луна душевних бур, що згадку скрито труїть?

Ян Каспровіч

1860 - 1926

*
* *
*

Сядь бо на камінь, що він відламався
З одвічних скель,
І крізь потоку одвічний шум
З Богом веди розмову.

Знай: ти Його таємниць не збагнеш,
Але почувеш здалека
Зідхання, повне таїн —
Він, всеблагий, милосердний Господь,
Ним супроводить долю твою.

І слухом пірнувши в одвічний шум
Потоку, що мчить з далеких,
За світом укритих гір,
Про завтра твоє не піклуйся,
Бо нитку його пряде
З незримої пряжі
Бог.

Якщо син еси світла,
Світлістю буде твоє майбутнє,
А якщо в мить народин твоїх

Ридала земля
Під важким тягаром пітьми,
Не знайдеш в собі ти сили,
Щоб з затьмарення зір
Блиск для своїх здобути доріг.

На чин не силкуйся і спротиву хоті
Не потурай;
Крик бо і гнів — це друзі
Піднесення людського рук
Проти того, що завтра
Статися має...

І краще
Сісти на камінь, що він відламався
З одвічних скель,
І крізь потоку одвічний шум
З Богом вести розмову,
І людям, що гнівно кричать,
Вічності вість нести,
Повну далеких, таємних зідхань,
Що ними благий, милосердний **Господь**
В даль супроводить їх долі.

*
* *

Любов хай виповнить твої уста,
Даруй цілунки цій землі недобрій,
Що, в млу вечірню загорнувши обрій,
Дрімає. Хай в тобі злоба пуста

Не встане, що кривавилась рука
Об стерні: ти, сіячу видив горніх,
Убоге збіжжя мав на нивах чорних,
Що ждуть плугів міцніших! Бо слизька

Путь гніву і веде в безодні хижі;
В них згине решта віри і надій,
Що заслужив ти на жнива щедріші.

І все ж збереш ти урожай живий,
Коли засіє землю цю солону
Любов, сильніша від тріумфу кону.

Казімеж Тетмаєр

1865 - 1940

ВИД З СВИНИЦІ У ВЕРХТИХУ ДОЛИНУ

Який глибокий мир! . . . Окрили
Мли світляні верхи і схили,
І сонну зелень гір.

І, в млах темніючи злотистих,
Дрімає серед урочистих
Тишин нагуслий бір.

Потік, пробившись крізь яругу,
Сріблясто-веселкову смугу
Свою в простір кладе.

І брили, від віків недвижні,
На буйних трав постелі пишній
Біліють де-не-де.

Згромаджені кругом, дебели,
Урвисті, голі, сірі скелі
Заснули в млах ясных.

Сріблясто синя, у долини
З висот небесних тиша плине,
Вся в іскрах золотих.

Я вниз дивлюся: підо мною
Глибока прірва зяє тьмою —
Дивлюсь в долину, в даль:

І душу огортає дивна
Туга́ без берегів, поривна
І неказаний жаль...

В НЕАПОЛЬСЬКІЙ ЗАТОЦІ

Срібносія, як метал блискучий,
Вод гладінь не знає, де їй межі;
Сонце сперлося на воду блиском
І заснуло в синім безбережжі.

Що за тиша, що за дивна тиша!
Мов одвіку не було тут бурі...
Тоне все: вода, земля і небо
В світлому, прозорому лазурі.

Цілий світ в лазур перетворився —
З небом тихим, з тихою землею;
Світ, в лазур перетворившись, ніби
Став своєю мрійною душею.

Тадеуш Міцінський

1873 - 1919

АНАНКЕ

Кинули зорі на мене суд:
— Заблуд і пітьма довічні тут.
— Ти, будівничий надзоряних веж,
— диким ти звіром блукатимеш,
— де станеш, провалиться там суходіл —
— схолонеш в огні ти — стлієш, як пил.

А звіздам одрік володарний дух:
ваш údіл — замкнений колом рух;
заблуд? — є доказ свободи він;
серцем несучи я дно пучин.
Хай плаче шум намогильних гаїв:
в барці життя пливе мій спів.
Я, спорудник надзоряних міст,
глузую з одчаю гаснучих звiзд.

Леопольд Стафф

1878 - 1956

НЕНЮФАРИ

О, хто не пережив тортур самопотали
І, хоч ламала пам'ять руки, згарком сили
Свій давній труп не мусів пхнути в глиб могили,
Персть сиплючи в уста, що хліба спрагло ждали?

По похороні не збезумів я: зів'яле
Минуле мав я обтрясти, як пил немилый
З дорожніх шат, щоб, як зоря, ожити з брили,
Щоб ніч ночей моїх ще сяйва осіяли.

В непам'яті довічної глибокій плавні
Труп щастя опочив, мої останки давні;
Над сріблом вод безкраїх місяць діє чари.

А в плоть, родючу розкладом, непам'ять владно
Пустила корені летецькі — і стократно
Постає білі квіти тиші: ненюфари.

ПРО СОЛОДКІСТЬ СТРАЖДАННЯ

Як тихий і лагідний день, цвіти багато
І в Бозі радуйся, душе моя: в гостину,
Обранице, ідеш ти на страждання свято.

Мир бідних лож моїх покинутому сїну
І милиці, що втому під плече тримала,
І тим, що мають до лахміть погорду тлінну.

Солодкість хліба через муку піль постала,
Хто йде на шпиль крутий, не відає вагання,
Весні опіку ніжну подає зима тривала...

Лише крізь муку дух простує в дозрівання,
І мармур мучиться під долотом жорстоким,
І любить біль себе: він — батько жит збирання...

Біль — тільки радість, що дочасним поволокам
Довірила лице і прийде ще, рожева...
Солодкість яблучна була терпкавим соком...

А втішна, злотна осінь жде на всі дерева...

*
* *
*

Вечір був солодко тихий;
Ми — пам'ятаєш, о мила? —
Трав ще не кошених, пишних
Топчучи стебла покїрні,
Вільно ішли і мовчали,
Коників чуючи сюркіт.
Небо, де злото топилось
На аметисти, мов наших
Душ було поле вечірне,
Де в примерканні тривожнім

Тихо, здавалося, квітли
Мріяння квіти сріблісті.
Острах якийсь таємничий
Скрадливо серце поймав нам,
І він початку дороги
Ми не промовили слова:
Так ніби уст наших подих
Інійним подувом став би,
Що в ненадійному квітні
Зав'язок рож убиває.
Мить та єдина одначе
Дар була долі, коли то
Все може статись відважним
Душам, що щастю сказали б
Слово закляття, спроможне
Сон на яву обернути.
В долі таємні зіниці
Глянути сил нам не стало...
Мить чудотворна канула,
Мить, що не вернеться вдруге...
Все поминуло, завмерло
І не воскресне ніколи. —
Квітам, що рвати просились,
Рук доторкаючись наших,
Глухо зів'яти дали ми,
Впасти п'янливим пелюсткам.
Хоч в несказаний той вечір
— Знаєш, чи згадуєш, мила? —
Небо само прихилилось
Нашим тоскніючим душам,
В спрагнені жнива долоні
Місячний серп опустивши.

СОНЯШНА НАУКА

Ми в сонці колись пломеніли,
— О серце, той вік зови ти! —
Тому, ідучи повз могили,
Не їх ми зримо, а квіти...

Хто речі досутньо обійме?
Де істина, де фантоми?
Але, коли впадемо ми,
Цілуємо брук твердий ми.

Тому, що жили незглибимо
Ми в радості сонця живого,
То й мудрости вчімось від нього
І мисль золоту ростімо!

Бо сонцем нам бути треба
І, впавши на гостре каміння,
Не знати скарг і квиління —
І жити в блакиті неба.

Малгожата Гілляр

Г Л Е К

Я маю на столі
глиняний глек

Такий же глек зліпив старий ганчар
щоб матері носили молоко в нім
що пахне травами і сонцем

І дівчина несе
пряма як дивина
такий же глек на голові

В такому глеку воду на **вино**
Христос перетворив

В моєму глеку
соняшник живе
від тебе

Г У С И

Сплять
голова під крилом

Здалека вони
наче великі білі жоржини
розкидані по луці

Коли трава або кущ
зашелестять
вони прокидаються

Стають навшпиньки
випростують широко
заспані крила

Ідуть поволі
колишуть пухнастими стегнами

Довгим білим шнурком
луку розтинають
навпіл

В їх рухах є отяжілість
жінок вагітних
статечність і повага
великих дам

Над калюжею голови хилять
по кожнім ковтку води
помаранчовий дзьоб підносять
до неба

Їх шиї
довгі і гарні

О поети
чому ви рівняєте
шиї своїх коханих
до ший лебединих

ЗАПАХ СІНА

Ішли ми крізь вечір
ясний
наче волосся старушки

Сіна копиці
круглі були
наче м'ячі дитячі

Пахли вони материнкою
свіжим теж молоком
рум'янком

Запах
луку колисав
і небо

Я впала на сіно
розкинувши руки
до зір

Заясніли
очі твої надо **МНОЮ**
чорні тяжкі
як гріх

З РОСІЙСЬКИХ ПОЕТІВ

М. Лермонтов

1814 - 1841

ГІЛКА ПАЛЕСТИНИ

Скажи, о гілко Палестини,
Де ти постала, де росла,
Яких узгір'їв чи долини
Оздобою ти процвіла?

Чи коло чистих вод Йордану
Тебе схід сонця нігував,
Чи вітер ночі з гір Ливану
Тебе гнівливо колихав?

Чи тихі молитви лунали,
Чи наспіви старовини,
Коли листи твої сплітали
Соліму струджені сини?

Чи пальма та жива й понині?
Чи в спечні дні манить вона,
Як перше, мандрівця пустині,
Широколиста і ставна?

Чи по розстанні сиротливо
Вона зав'яла, як і ти,
І пил долин укрит жадливо
Пожовклі, висухлі листи? ...

Скажи: побожною рукою
Хто в край чужий тебе заніс?
Тужив він часто над тобою?
Чи слід таїш пекучих сліз?

Чи був слуга він Бога збройний,
Благий, з осяяним чолом,
Як ти, всякчас небес достойний
Перед людьми і божеством? ...

Тепер, бережена незримо,
Ти перед образом ясним
Стоїш, о госте, нерушимо
Святині вірним вартовим!

Прозора мла, вогонь лампади,
Хрест, символ святости, кіот ...
Круг тебе повне все відроди
І миру, і його щедрот.

ВЕРЕСЕНЬ

Всі з золоті, але захирілі сади,
І споблазнь їх порфір на тліючих недугах,
І сонця пізній пал в його коротких дугах,
Не владний вилитись у запашні плоди.

Шовк жовтий килимів, і грубі ці сліди,
І виявлена лжа побачення (востанне),
І ці стави без ден і повні чорноти,
Готові вже давно для спілого страждання...

А серцю мариться лише краса утрат,
Лише упоення в могуті зціпенілій;
І тих, що лотоса вже піддалися силі,
Хвилює скрадливий осінній аромат.

*

*

*

Чи спеки тяжать огняні,
Чи хвилі біжать громомовні,
Вітрила ми два на човні,
Єдиного подиху повні.

Нам буря бажання сплела,
Ми злиті безумними снами, —
Та доля німотно між нами
Назавжди межу провела.

І в ночі південній, що темно
Привілля для всіх береже,
В згорянні торкнутись взаємно
Вітрилам не дано лише...

ТУГА ПРИГАДУВАННЯ

Вся в чорнилі, сторінка без краю
Розкривається завжди і знову.
Я піду від людей, але знаю:
Від ночей не знайти мені схову.

Всі живі розточилися в муті,
Все небуле лунає словами,
І сплелися рядки призабуті
До світання в нетанучі плями.

Немислиму я відповідь снити
Рвусь, де букви примарні манячать...
...Я люблю, коли в домі є діти
І коли вони в темряві плачуть.

ЛИСТЯ

Небесний блідне мавзолей
І злотну гасить він лампаду,
І в зниканні всіх алей
Дрижать зигзаги листопаду:
То в ніжнім пурхоті листи
Не хочуть доторкатись праху...
Невже і в них говориш ти,
О почуття знайоме страху?

Чи над оmanoю буття
Творця всевлада не звучала,
І ні кінця, ані зачала
Нема тобі, о тоскне я?

ЯМБИ

Як відчуваю я його — тягар наплилий
Отруених ночей по брудно-сизих днях!
Ви, карти! Поваб ваш здолати я безсилий,
Ви — дно банальности і будите ви страх!

Нігою ви страшні похмілля; над науки,
Любов, поезію — над все вас піднесуть!
Якої підлости не потискав я руки,
На що не приставав?... Спіши! Колоди ждуть...

Сукна зеленого топіль і драговини,
І крейдка зламана, червовий туз на ній...
Подумай: жертву, що чекає гільйотини,
Дурманять картами і в ямі кам'яній!...

НА ВОДІ

То луги, оболочи чи озера шир
Зачакловані люни нігою:
Лише срібна гладінь, лише срібний простір
Надо мною і передо мною...

О, не знати жадань... І не знати жалінь...
Тільки б маска чаклунки світилась
Та клубком її казка котилась
У сріблястий простір, на сріблясту гладінь.

ПОЕЗІЯ

В Синаю племенистій висі
Люби Її туманний жар,
Її не знавши, Її молися —
Є в безнадії владний чар.

Але з блакитей тиміяму,
Від лілій марного вінця
Біжи, чужий гордині храму
І славословленню жерця,

Щоб в океані тьмяних далей,
В безумнім прагненні святинь,
Шукати слід Її сандалей
Межи замети пущинь.

Н. Гумільов

1886 - 1921

КАНЦОНА

Храм Твій, Господи, в небесах,
Але дім Твій і доли земні.
Розцвітають липи в лісах,
І на липах — птахів пісні.

І весна, Твій благосний час,
По веселості йде полів,
І всі ангели линуть до нас
В час весняний на крилах снів.

Якщо, Господи, все це так,
Якщо слушно співаю спів,
Дай же, Господи, дай свій знак,
Що я волю Твою зрозумів.

Над тією, що нині сумна,
Як Незрима Світло, засяй
І на все, що питає вона,
Всесліпучу відповідь дай.

Бо любіші за щебет лісний
І благіші від ангельських труб
Нам тремтіння принадних вій
І улюблених усміх губ.

*

*

*

На небо темне вийшла люна світла
І в нім вона, закохана, спочила.

На озері вечірній вітер бродить,
Цілюючи поняту щастям воду.

Яким божественним є поєднання,
Що створене в віках як дар взаємний!

А люди, створені як дар взаємний,
Поєднуються — жаль! — так рідко.

ОСІНЬ

Помаранчова червінь неба...
Поривчастий вітер гойдає
Горобин криваві грона.
Доганяю коня, що втік,
Повз шиби теплярень,
Повз ґрати старого парку
І став лебединий.
Рудий і кудлатий, поряд
Мчитьсся мій пес,
Що він для мене миліший
Навіть від рідного брата,
Його пам'ятатиму я
По тому, як здохне він.
Стукіт копит — частіший,
Вище і вище — порох.

Важко догнати коня
Арабської чистої крові.
Сісти, либонь, доведеться,
Задихнувшись, на камінь
Плаский і широкий
І подивляти тупо
Помаранчову червінь неба,
І тупо вслухатись
В пронизливі крики вітру.

ПРИРОДА

То ж от і вся вона, природа,
Що дух її не визнає, —
Ось луг, де аромат болота
В паху медовім розтає;

Та вітру вовчий плач порою
З рівнин порожніх; дикий яр
Та перегони над сосною
Якихось брудножовтих хмар.

Я бачу маску, тінь облудну,
Я, гнівний, бачу без кінця
Лише многорізноту скудну,
Посталу з висіву Творця.

Не хочу, земле, лжі твоєї!
Жебрачі ризи скинь — і стань,
Чим справді ти еси: зорею,
Всецертно повною палань!

ЕЗБЕКІЄ

Як дивно — десять повних літ минуло,
Відколи я побачив Езбекіє,
Великий сад в Каїрі, урочисто
Залитий повним місяцем в той вечір.

Всі муки я тоді прийняв від жінки,
І ні солоний, свіжий вітер моря,
Ні гуркіт екзотичного базару,
Ніщо мені потіхи не давало.
Я Богові тоді про смерть молився,
Її наблизити був сам готов я.

Але цей сад, він був в усім неначе
Гаї священні молодого світу:
Тонкі там пальми зводили гілля,
Як діви, що до них низходить Бог;
Немов друїди віщі, на горбах
Платани товпилися там, величні,
І водоспад, неначе одноріг,
Що пнеться диба, в мороці білів;
Нічні метелики перелітали
Між квітів, що тяглися гінко вгору,
Чи то між зір, — були так низько зорі,
Похожі на дозрілий байбарис.

І, пам'ятаю, скрикнув я: «Над горем
Життя горує і життя є глибше
За смерть! Обітницю мою свобідну
Прийми, о Боже: що б мені не сталося,
Яких би я принижень не зазнав
І болів, і печалей, не раніше

Задумаюся я про смерть легку,
Ніж знов прийду при місячному сьайві
Під пальми і платани Езбекіє».

Як дивно — хоч минуло десять літ,
Не думати не можу я про пальми
І про платани, і про водоспад,
Що в млі білів, неначе одноріг,
І оглядаюсь я нараз, почувши
В розмов далеких шумі, в гуді ьітру
І в поважаючім мовчанні ночі
Це слово таємниче: Езбекіє.

Так, десять літ! Але, мандрівець хмурий,
Знов мушу їхати і зріти я
Моря і хмари, і чужі обличчя,
Все, що мене уже не причарує.
Ввійти в той сад? Обіт свій повторити
Чи мовити, що виконав його я
І нині вільний . . .

ТВОРЧИСТЬ

Моїм народжені словом,
Гіганти пили вино
Всю ніч, і було багровим,
І страх будило воно.

Коли б мою кров співали,
Я менше б онемощів,
І пальці світання блукали
В кутах, коли я спочив.

Проснувся: уже сутеніло,
Вставав туман з-над боліт,
Тривожний вітер несміло
З південних дихав воріт.

І біль я відчув болючий,
За днем мене жаль обняв,
Що путь свою вільну, летючий,
Без мене він поверстав.

Помчати б за ним, в далечизни!
Але не в силах моїх
Подерти зошит зловісний,
Цей зошит видив нічних.

У Р И В О К

Христос сказав: блаженні вбогі, доля
Завидна жебраків, калік, незрячих,
В надзоряні я селища візьму їх
І їх зроблю я лицарями неба,
І найславнішими назву між славних...
Хай! Я прийму! Але — як ті, що нині
Їх мислю дишемо і живемо ми,
Що імена їх нам звучать, як зови?
Окуплять чим вони свою величність,
Як їм заплатить воля рівноваги?
Невже тепер повія Беатріче,
Глухоніміий — великий Вольфганг Гете
І Байрон — блазень вуличний... о жах!

ПРАПАМ'ЯТЬ

Це все життя! Кружіння, співи,
Моря, пустель і міст потік
І миготливі переливи
Утраченого на весь вік.

Труб рокіт, пламені бушують,
І коні мчать руді — і знов
Про щастя губи, що хвилюють,
Здається, мовлять — і любов.

І знову захвати і горе,
Знов, як давно, і рік-у-рік
Колише сиві гриви море,
Тече пустель і міст потік.

Коли ж цей сон мій дійде краю,
Щоб я собою врешті став:
Індієм, що біля ручаю
В священний вечір задрімав?

С. Єсенін
1895 - 1925

*

*

*

Щастя, немудре, з балькона
Вікнами білими зве!
Ставом, як лебідь червоний,
Захід бездумно пливе.

Вас я, утішні, вітаю,
Тише, берези старі!
Клекотом галячі зграї
Правлять вечірню зорі.

Десь поза садом несміло,
Там, де калина і мла,
Дівчина ніжна, вся в білім,
Ніжні пісні повела.

Синю розстелену рясу
З піль холодок поволік...
Миле, немудре ти, щастя,
Свіжа рожевосте щік!

ПІСЛЯМОВА

Коли вийшла в світ моя «Антологія французької поезії», один рецензент закинув мені, що в ній бракує багатьох імен, і висунув твердження, що поняття антології «асоціюється з повним образом щонайкращого в даній поезії». Цей закид міг би стосуватися в непорівняно більшій мірі до антології «Море і мушля», в якій не представлено не тільки багатьох відомих імен європейської поезії, а і поезії багатьох європейських народів.

А проте мій рецензент не має слушности, бо антологія є завжди вибором. А вибір може бути ширшим або вужчим, зробленим з того чи іншого штандпункту, залежати в більшій або меншій мірі від особистих уподобань укладача. Подача по змозі найповнішого образу даної поезії зобов'язує натомість укладача хрестоматії. І нам здається не випадковою та обставина, що спеціальних хрестоматій поезії не існує. Хрестоматії охоплюють усі три головні жанрові типи літератури: поезію, прозу і драму, і саме їх укладачі дбають про те, щоб на їх сторінках було подане з поезії те, що є найвідоміше, найбільше характеристичне і найкраще (або те, що вважається за найкраще).

Проте і антології, будучи в засаді вибором (це може мати і свої позитиви, і свої негатииви), все ж дають у більшій чи меншій мірі відчутти посмак цілоти. Шум великого моря живе і в малій мушлі.

Але є ще один резон, яким я хочу оборонити свою антологію, скромну розмірами, але з імпазантним підтитолом.

Антології чужої поезії складаються для власної національної літератури, вливаються в її річище і ні в яке інше. Перекладна література (маємо на увазі твори всіх трьох жанрів) входить у склад національної літератури тому, що основною і глибоко інтимною ознакою останньої є мова. При визначенні приналежності даного твору до тієї чи іншої літератури мова твору є ознакою абсолютною, застосовною в усіх випадках, чого не можна сказати про інші дефініційні моменти цього роду: тематику твору, формальні його компоненти, світоглядні позиції письменника, навіть його національне походження тощо. Предметом цікавої студії могло б бути з'ясування, скільки письменників, що підпали формуючому впливові чужих авторів, пережили їх твори не в оригіналі, а в перекладі, тобто в рідному мовному звучанні. Кількість таких письменників (маємо на увазі не тільки нашу літературу) напевно не була б малою. Не говоримо вже про читачтво, яке з правила сприймає чужонаціональну літературу через свою мову. Сотні тисяч, а, може, і мільйони українців, у переживальному комплексі яких фігурує романс «Коли розлучаються двое», просто не знають, що текст цього романсу є перекладом з німецької поезії.

Кожна теза може бути доведена до свого найбільшого загострення, до гіпертези. Це не завжди добре, бо гіпертеза може набрати парадоксального характеру, а парадокс ніколи не є істиною. Але тут я не хочу опертися спокусі, і гіпертеза в даному разі виглядала б так: мені ішлося не про те, щоб шум моря в мушлі був по змозі повнішим, сонорнішим, багатшим, а про те, щоб дати моїй національній літературі 120 нових віршів.

Треба викласти деякі зауваження про технічну сторону поданих в антології перекладів.

Як відомо, англійська мова в порівнянні з мовою українською дуже «коротка»: англійські слова здебільшого односкладові і двоскладові. При перекладанні речей, написаних астрофічним віршем, природно і автоматично насувалася така розв'язка: треба збільшити кількість рядків супроти оригіналу. В стосовних випадках («Годіва» Е. Теннісона, фрагмент з поеми Дж. Мілтона «Утрачений рай», уривок з поеми Р. Бравнінга «Парацельс») ми так і зробили.

Натомість при перекладанні англійських віршів з строфічною побудовою згадана вище обставина майже завжди створює непереможні труднощі. Як приклад наведемо рядок з одного вірша Крістіни Россетті:

That doth not rise nor set.

Цей рядок має шість складів, тоді як дослівний його український переклад дає дванадцять складів («що не підіймається і не спадає»), тобто в два рази більше. Практика показує, що дуже мало допомагають загальноприйняті в таких випадках засоби: сконденсування змісту, пропускання неконечних для розуміння тексту слів (беру замість я беру), заміна слів на їх коротші синоніми (підноситься замість підіймається) або довших форм на коротші (на твердім замість на твердому). Треба додати, що для мене особисто останній з названих засобів є скороченням щодо свого засягу через нехіль до заміни сполучника і на й (навіть тоді, коли це приписують назагал примітивно, по-аматорському сконструйовані правила милозвучності в українській мові) і через абсолютне не-

вживання мною утятої форми дієслів у третій особі однини теперішнього часу (з б и р а замість з б и р а є) з огляду на діалектальний посмак цієї форми.

Вихід із становища перекладач знайшов у тому, що видовжував рядок на одну стопу, тобто перетворював чотиристоповий ямб англійського оригіналу на п'ятистоповий, а п'ятистоповий ямб — на шестистоповий. Уникнути цієї операції нам удалося лише спорадично.

Але здобутих у цей спосіб двох складів показалося все ж замало, і перекладач, маючи до діла з віршами, що мали лише чоловічі рими, і тут відхилився від оригіналів, ввівши жіночу риму і давши в перекладі звичне для нашої поезії чергування чоловічих і жіночих рим.

Генеральна вимога, що ставиться до віршованого перекладу, звучить: він має бути точний. В поняття точності входить і адекватна передача розміру та характеру римування. Але для згаданих наших відхилень може бути знайдено виправдання не тільки практичного, а і теоретичного порядку, виправдання, яке ми базуємо на дещо складнішому, ніж конвенційне, уявленні про точність передачі названих складників віршу.

Короткі слова автоматично укладаються в короткі речення. Отже короткість слів англійської мови зумовляє і короткість віршованого рядка, як синтаксично-ритмічної одиниці. Маємо тут справу з явищем, нормальним, звичним для мовної свідомості англійця, поета і читача. З огляду на те, що українські слова довші від англійських, українським відповідником нормального і звичного в англійській поезії є довший віршований рядок.

На наше переконання, цей момент має бути включений в приписи точності перекладу без всяких застережень. Вимога точно передавати розмір віршового оригіналу може стосуватися тільки перекладів з мов, «рівнодовгих» з українською: з італійської, еспанської, португальської, російської, польської.

Сказане вище має бути повною мірою поширене і на дозволену нами заміну системи суцільного римування чоловічими римами на римування двома типами рим, чоловічою і жіночою. Перевага в англійській поезії чоловічої рими впливає з наявності в англійській мові великої кількості односкладових слів. Цьому явищу, нормальному для англійської поезії, відповідає в українській поезії впливаюче з структурних властивостей української мови (отже теж нормальне) двотипне римування (на нашу думку, з деякою перевагою жіночих рим як щодо кількості римувальних категорій, так і щодо кількості слів, що покриваються цими категоріями). Чому поняття точності перекладу не має бути зформульоване так, що нормальному римуванню в англійській поезії мусить відповідати римування, нормальне для нашої поезії?

Це твердження дістає скріплення в аргументі стилістичної натури. Суцільне римування чоловічими римами має в нашій поезії спеціальну функцію: воно надає звучанню вірша енергії, динаміки. Збереження його в перекладі може внести інтонацію, яка суперечитиме загальному характерові твору. Український перекладач напевно не завжди почув би схвалення від англійського поета, якому він сказав би, що додержав суцільного чоловічого римування, а одночасно поінформував би його про стилістичну функцію цього римування в українській поезії.

Ми зберегли в двох випадках (сонет «Її дари» Д. Г. Россетті і вірш «Літнє світання» В. Морріса) чоловіче римування оригіналів і виразно відчули, що для загальної атмосфери цих віршів воно щонайменше не кінечне.

Маємо ще сказати, що, перекладаючи з італійських, еспанських, португальських і польських поетів, ми здебільшого додержували характеристичного для поезії стосовних народів жіночого типу римування. Проте, виходячи з нашого твердження, що нормальність звучання чужої поезії не завжди співпадає з нормальністю звучання поезії нашої, ми не схильні вважати обов'язковою вимогу передавати суцільне римування жіночими римами в поезії згаданих народів виключно жіночим римуванням. Не треба забувати, що суцільне римування жіночими римами має в нашій поезії також специфічну функцію, якої поезія італійців, еспанців, португальців і поляків мати не може. Українському поетові, який уживав би в своїй творчості лише жіночих рим, можна було б закинути монотонність віршової мелодії, — тоді як стосовно поета італійського чи польського така оцінка виключена в засаді, бо згаданий тип римування впливає з структури їхніх мов органічно і сприймається мовлянами як даність.

*

За доброзичливу і дружню допомогу в доборі та опрацюванні текстів до цієї антології складаю свою теплу подяку пані Елізабет Котмаєр, проф. В. Державинові, І. Качуровському, Е. Райсові, д-рові Г. Фіндайзенові і проф. І. Яцкевичеві.

М. Орест

ПРИМІТКИ

Стор. 16. Прогна (гр.) — ластівка; Філомена (гр.; правильна форма: Філомела) — соловей. Первісно — імена мітичних дочок атенського царя Пандіона, які, рятуючися від погоні, обернулися в названих вище птахів.

Зевс радий радістю своєї доні. Можна думати, що Петрарка має тут на увазі Гею, богиню землі; але Гея не є дочкою Зевса.

Стор. 30, 31. Ruit hoga (лат.) — час минає (властиво, падає).

Ліей (Lyäos) — одно з бічних імен бога Діоніса.

Гіперіон — у грецькій мітології титан, син Урана і Геї, батько бога сонця Геліоса. У Гомера ім'я Гіперіон фігурує як паралельне ім'я самого Геліоса.

Стор. 33. Святий — Антоній Падуанський. Популярність його в Італії виявляється зокрема в тому, що його називають просто святим, не додаючи ім'я.

Стор. 45. Переклад мотта:

Живу, не живучи в собі,
І на таке високе життя я жду,
Що я вмираю, бо не вмираю.

Стор. 49. Драгут — турецький пірат XVI віку, бей Тунісу.

Стор. 51. Аргос — у грецькій мітології велетень з багатьма очима, частина яких бодрувала під час його сну. Символ пильного сторожа.

Стор. 55. «Сапфічна ода» Е. М. де Вільгаса написана т. зв. сапфічною малою строфою, схему якої подаємо нижче:

/ ˘ / ˘ / V ˘ ˘ / ˘ / ˘
/ ˘ / ˘ / V ˘ ˘ / ˘ / ˘
/ ˘ / ˘ / V ˘ ˘ / ˘ / ˘
/ ˘ ˘ / ˘

Стор. 64. П'ять рубінів — рани Христові; мова іде про стигматизацію св. Франціска Ассізького.

Стор. 86. Prospice (лат.) — дивися вперед!

Стор. 88. Псалтритриса — жінка, що грає на псалтеріоні. (Псалтеріон — старовинний струнний інструмент).

Стор. 111. Ананке (гр.) — передпризначення, фатум.

Стор. 112. Ненюфари (фр. nenufar, nenuphar) — латаття.

Стор. 123. Солім = Єрусалим.

—oOo—

ЗМІСТ

	Стор.
З ІТАЛІЙСЬКИХ ПОЕТІВ	
Г. Кавальканті	
О хто вона	7
Данте Аліґ'єрі	
До далекої пані	8
Канцона з «Vita nuova»	9
Чотири сонети з «Vita nuova»	10
Ф. Петрарка	
З сонетів на життя і на смерть мадонни Ляври	13
Т. Тассо	
До герцогині з Урбіно	18
Фраґмент з поеми «Визволений Єрусалим»	19
Дж. Леопарді	
Вечір після свята	22
Безконечне	23
До місяця	24
До себе самого	25
До Сільвії	25
Спокій після бурі	27
Дж. Кардуччі	
Ruit hora	30
Серенада	31
Полудень в Альпах	32
Mors	32
В монастирі Святого	33
Бик	34

Дж. Пасколи	
Скарб	36
Здалека	37
Г. д'Аннунціо	
О місячний серпе	38
Вінок твій	38
Сніг	39

З ЕСПАНСЬКИХ ПОЕТІВ

Г. де ля Вега	
В моїй душі	43
Мій біль	43
Ви, німфи	44
Св. Тереза Ісусова	
Глоса	45
Л. де Гонгора і Арготе	
Допоки золота	47
До ревности	48
До троянди	48
Галерник	49
Ф. Льопе де Вега Карпіо	
О нуждо	51
Юдита	52
Ф. де Кеведо і Вільегас	
На мури батьківщини	53
Як вислизася ти	54
Е. М. де Вільегас	
Сапфічна ода	55
П. Кальдерон де ля Барка	
Про квіти	56
Ці риски світла	57

Невідомий автор	
Розп'ятому Христові	58

З ПОРТУГАЛЬСЬКИХ ПОЕТІВ

Л. де Кемойнш	
Шляхетна постать	61
Цих свіжих гір	62
Колись я в мирі жив	62
Душе, любови повна	63
Св. Франціск з Ассізі	64
М. Барбоса де Бокаж	
У пристрастях	65
А. де Кенталь	
Ліси, моря, вітри	66
Е. де Каштру	
Старуха	67

З АНГЛІЙСЬКИХ ПОЕТІВ

Б. Джонсон	
Не будь очима щедра	71
До Целії	71
Ви напудровані	72
Р. Геррік	
Любов вела мене	73
Молитва до Бена Джонсона	73
До лук	74
Дж. Мілтон	
На свою сліпоту	75
Єва до Адама	76
Про Шекспіра	76

Т. Мур	
Вночі, коли зорі ридають	78
Луна	78
Молодий менестрель	79
Е. Теннісон	
Годіва	80
Р. Бравнінг	
Нічне побачення	84
Від мене втекти	84
Чи в порі нічній	85
Prospice	86
Фрагмент з поеми «Парацельс»	87
Е. Баррет-Бравнінг	
Твоє покликання	89
Про Теокритові я думала пісні	89
Якщо судилося тобі	90
Д. Г. Россетті	
Її дари	91
Краса	92
К. Россетті	
День народження	93
О рози	94
Коли умру	94
Луна	95
Вгору	95
Навік спочин	96
В. Морріс	
Літнє світання	97
З ПОЛЬСЬКИХ ПОЕТІВ	
А. Міцкевіч	
Альпугара	101

М. Конопніцька	
Глянь, що за ясність	104
О ноче	104
Після бурі	105
Я. Каспровіч	
Сядь бо на камінь	106
Любов хай виповнить твої уста	107
К. Тетмаер	
Вид з Свиниці у Верхтйху долину	109
В Неапольській затоці	110
Т. Міцінський	
Ананке	111
Л. Стафф	
Ненофари	112
Про солодкість страждання	112
Вечір був солодко тихий	113
Соняшна наука	115
М. Гілляр	
Глек	116
Гуси	117
Запах сіна	118

З РОСІЙСЬКИХ ПОЕТІВ

М. Лермонтов	
Гілка Палестини	123
І. Анненський	
Вересень	125
Чи спеки тяжать огняні	125
Туга пригадування	126
Листя	126

Ямби	127
На воді	127
Поезія	128
Н. Гумільов	
Канцона	129
На небо темне	130
Осінь	130
Природа	131
Езбекіє	132
Творчість	133
Уривок	134
Прапам'ять	135
С. Єсенін	
Щастя, немудре, з балкона	136
ПІСЛЯМОВА	137
ПРИМІТКИ	143

Публікацію антології «Море і мушля» уможливили зрозуміння і допомога друзів і любителів поетичного слова.

Поважні пожертви пані **З. Бурґгард** (S. Burghard), п. **Ф. Кропив'янського** і панства **М. і М. Леванісєвих** покрили половину друкарських видатків.

Крім того, пожертви були ласкаві скласти: панство **М. і І. Н., А. Білодід, І. Гурин, В. Гарбер, Я. Давид**, пані **Л. Д.**, панство **Л. і О. Зуєвські, І. Качуровський, Л. Лиман, Ч. Міщук, П. Одарченко, Я. Славутич, Я. Цімура, Д. Чуб, М. Шаблій.**

Всіх вельмишановних жертводавців прохаю прийняти вислови моєї щирої вдячності.

М. Орест

КНИГИ М. ОРЕСТА:

Луни літ. Львів, 1944.

Душа і доля. Авґсбург, 1946.

Держава слова. Філядельфія, 1952.

Гість і господа. Філядельфія, 1952.

С. Георге. Вибрані поезії. Переклади М. Ореста. Авґсбург, 1952.

Р. М. Рільке, Г. фон Гофмансталь, М. Давтендай. Вибір поезій. Переклади М. Ореста. Авґсбург, 1953.

Антологія німецької поезії. Переклади М. Ореста. Авґсбург, 1954.

Антологія французької поезії. Переклади М. Ореста. Мюнхен, 1954.

Ш. Леконт де Ліль. Поезії. Вибір і переклади М. Ореста. Мюнхен, 1956.

Море і мушля. Антологія європейської поезії. Переклади М. Ореста. Мюнхен, 1959.

Пізнi вруна. Книга поезій п'ята (готується до друку).

ПОПРАВКА

Четвертий рядок тексту на стор. 19 просимо читати:

Приніс уже для Рімедона скін,